

Evaluarea Strategiei Naționale de ocupare a forței de muncă 2017-2021 din perspectiva tinerilor

Autor: Mariana IAȚCO
dr. lect.univ.
expert asociat în politici publice

CHIȘINĂU
2018

Acest raport este elaborat în cadrul proiectului „Inițiativa Comună a Șanselor Egale pentru Tineri”, coordonat de Consiliul Național al Tineretului din Moldova cu suportul Fundației Est-Europene în parteneriat cu Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și Guvernul Suediei. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat opinia donatorilor.

Consiliul Național al Tineretului din Moldova nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații. Orice utilizare a unor extrase și opinii din conținutul Raportului dat urmează să facă referință la raportul CNTM, care este titularul dreptului de autor asupra prezentei lucrări.

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	4
LISTA FIGURILOR	4
LISTA TABELELOR	4
INTRODUCERE	5
PREZENTAREA METODOLOGIEI	6
ANALIZA EX-POST A PLANULUI DE ACȚIUNI PRIVIND IMPLEMENTAREA SNOFM 2017-2021	7
Tinerii de vârstă 15-24 ani	8
Tinerii de vârstă 25-34 ani	13
Ocuparea informală	14
Tinerii antreprenori	16
STABILIREA RELEVANȚEI PENTRU TINERI.....	17
Ținta SNOFM: Rata șomajului.....	19
Ținta SNOFM: Rata de ocupare	21
Fenomenul NEET.....	23
DEFINIREA CAUZELOR STRUCTURALE	25
Analiza calitativă (chestionarea).....	25
Analiza SWOT	28
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	30
ANEXĂ	33
REFERINȚE.....	35

LISTA ABREVIERILOR

ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
AOFM	Agențiile teritoriale pentru Ocuparea Forței de Muncă
BNS	Biroul Național de Statistică
FG	Focus grup
PNAET	Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor
SNOFM	Strategia națională privind ocuparea forței de muncă
UNFPA	Fondul ONU pentru Populație

LISTA FIGURILOR

Figura 1	Ponderea tinerilor din numărul populației stabile	6
Figura 2	Repartiția tinerilor pe grupe de vârstă, din numărul total de tineri de 14-34 ani	6
Figura 3	Structura populației tinere pe grupe de vârstă și mediu de reședință	9
Figura 4	Distribuția tinerilor de 15-24 ani ocupați, pe medii de reședință	10
Figura 5	Distribuția tinerilor ocupați cu loc de muncă informal pe tipuri de unități de producție	13
Figura 6	Distribuția tinerilor înregistrați ca șomeri la ANOFM pe piața muncii	18
Figura 7	Ponderea tinerilor care se mențin ca șomeri	18

LISTA TABELELOR

Tabelul 1	Populația tânără după statutul de salariat	7
Tabelul 2	Populația tânără aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate	7
Tabelul 3	Populația tânără ca lucrători familial neremunerați	8
Tabelul 4	Numărul populației tinere emigrate	8
Tabelul 5	Populația tânără (15-24 ani) pe statut profesional și medii	10
Tabelul 6	Numărul populației tinere ocupate după locul de muncă formal și informal	12
Tabelul 7	Țintele majore ale SNOFM 201-2021	15

INTRODUCERE

În luna decembrie 2016 Guvernul Republicii Moldova a emis Hotărârea cu privire la aprobarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021¹(SNOFM), elaborarea căreia a fost determinată, în primul rând, de necesitatea echilibrării pieței muncii prin creșterea nivelului ocupării și a calității acesteia, de sporire a competitivității și a angajabilității forței de muncă, de rând cu un grad mai mare de incluziune pe piața muncii, în special a grupurilor social-vulnerabile.

Abordarea ocupării forței de muncă în rândul tinerilor este o sarcină primordială care revine Guvernului. De aceea, un aspect separat și definitoriu al acestei *Strategii* îl reprezintă politicile de ocupare a populației tinere în vederea includerii și menținerii acestora pe piața muncii, cu respectarea principiului egalității de șanse. Un accent deosebit se pune pe creșterea incluziunii sociale a tuturor tinerilor, pe creșterea participării la viața democratică și civică, precum și pe facilitarea tranziției de la școală la vârsta adultă, axându-se în special pe integrarea pe piața muncii.

Implementată în aprilie 2017, este important de a stabili dacă acest document strategic este realizat calitativ și durabil de către ministerele și alte autorități administrative centrale cu responsabilități în domeniu, și în special aici vorbim de Planul anual de acțiuni privind ocuparea populației tinere, în temeiul Matricei de acțiuni pentru implementarea SNOFM 2017-2021².

Astfel, scopul acestui studiu este de a evalua gradul de aplicare a priorităților ce vizează populația tânără în SNOFM 2017-2021 din momentul implementării ei până în prezent, precum și de a identifica eventualele bariere/probleme pe care le întâmpină tinerii pe segmentul incluziunii economice/a ocupării pe piața muncii, în principal.

Structura raportului cuprinde patru compartimente, urmate de un set de recomandări pentru SNOFM 2017-2021. Primul compartiment este dedicat metodologiei, în baza căreia a fost realizată cercetarea dată. Metodologia de Integrare a Priorităților Tinerilor în Politicile Publice Sectoriale (*Youth Mainstreaming*) propusă de Consiliul Național al Tineretului din Moldova cu susținerea Fondului ONU pentru Populație (UNFPA).

Al doilea compartiment cuprinde analiza pieții muncii din perspectiva tinerilor, printr-o descriere comparativă a situației până la implementarea SNOFM 2017-2021, pe de o parte, și aplicarea ei în prezent, pe de altă parte, ce va permite identificarea tendinței de progres sau regres. O atenție distinctă se va face pe domeniile unde tinerii sunt dezavantajați sau în situație de risc în domeniul politicilor ocupaționale.

Al treilea compartiment se focusează pe disparitățile identificate ce vizează integrarea tinerilor pe piața muncii prin prisma SNOFM 2017-2021, precum și pe cauzele structurale care stau la baza acestor disparități. Raportul se încheie cu un set de recomandări și concluzii.

¹ Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017 – 2021, nr. 1473 din 30.12.2016; În: Monitorul Oficial al RM nr.109-118 din 07.04.2017.

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369765>

² Ibidem

PREZENTAREA METODOLOGIEI

Referitor la baza teoretică și metodologică a prezentei cercetări, acest material este parte a studiului „Perspectiva tinerilor în Strategia de ocupare a forței de muncă 2017-2021”³. Elaborarea studiului a avut drept temă nevoile specifice ale populației tinere pe piața muncii, precum și identificarea disparităților care există între tineri și alte categorii de vârstă pe acest segment de piață, în condițiile implementării SNOFM 2017-2021.

De remarcat că, Consiliul Național al Tineretului din Moldova împreună cu Ministerul Tineretului și Sportului, cu suportul financiar al Fondului Națiunilor Unite pentru Populație au elaborat o Metodologie de Integrare a Priorităților Tinerilor în Politicile Publice Sectoriale (*Youth Mainstreaming Methodology*)⁴.

Această metodologie presupune urmărirea pas cu pas a întregului proces de elaborare a politicilor publice privind integrarea priorităților și necesităților tinerilor (*în cazul nostru vorbim de integrarea lor pe piața muncii*), care include patru etape de bază:

1. Stabilirea relevanței politicii publice;
2. Identificarea cauzelor care stau la baza inegalităților legate de vârstă;
3. Modificarea cadrului de rezultate;
4. Elaborarea unui cadru eficient de implementare.

Prima etapă se referă la faptul, dacă domeniul propunerii de politică se intersectează cu interesele și nevoile relevante ale populației tinere. Stabilirea importanței unei propuneri de politică, din perspectiva tinerilor, arată cât de necesară este integrarea priorităților și necesităților lor în politica dată. Însă pentru aceasta este important de a determina decalajele legate de tineri în comparație cu alte categorii de vârstă pe piața muncii, care se realizează în baza datelor statistice. Dacă aceste disparități sunt mari, atunci această propunere de politică trebuie evaluată din perspectiva tinerilor, adică este relevantă pentru tineri.

A doua etapă presupune definirea cauzelor structurale, care generează aceste disparități de vârstă. Pentru a le identifica, metodologia integrării propune un cadru extins bazat pe drepturile omului. În acest context se analizează autoritățile responsabile și capacitatea lor de a promova interesele tinerilor; tinerii și gradul lor de abilitare pentru a beneficia pe deplin de oferta politicii publice; relațiile de piață și modul în care acestea funcționează în raport cu interesele și beneficiile persoanelor tinere.

A treia etapă prezumă modificarea politicii, în baza cauzelor identificate, în așa mod încât aceasta să specifice clar obiectivele și activitățile care vor fi întreprinse pe direcția înlăturării cauzelor care generează inegalitățile legate de tineri.

A patra etapă a procesului de integrare presupune anticiparea riscurilor și lacunelor de implementare, precum și asigurarea existenței unui cadru eficient de implementare care să garanteze faptul că contribuțiile integrării necesităților tinerilor în propunerea de politică vor fi puse în aplicare conform prevederilor.

De asemenea, în cadrul acestui studiu ne propunem o microcercetare calitativă prin realizarea focus-grupurilor și interviuarea tinerilor din diferite domenii de ocupație:

³ Perspectiva tinerilor în Strategia de ocupare a forței de muncă 2017-2021. Consiliul Național al Tineretului din Moldova. <https://www.cntm.md/ro/publication/perspectiva-tinerilor-%C3%AEn-strategia-de-ocupare-for%C8%9Bei-de-munc%C4%83-2017-2021>

⁴ Integrarea Priorităților Tinerilor în Politicile Publice. Consiliul Național al Tineretului din Moldova. <http://cntm.md/ro/publication/integrarea-priorit%C4%83%C8%9Bilor-tinerilor-%C3%AEn-politicile-publice>

cei care fac studii; care sunt angajați în câmpul muncii; cei care sunt în căutarea unui job etc., cu scopul stabilirii gradului de necesitate al integrării priorităților lor în SNOFM 2017-2018.

ANALIZA EX-POST A PLANULUI DE ACȚIUNI PRIVIND IMPLEMENTAREA SNOFM 2017-2021

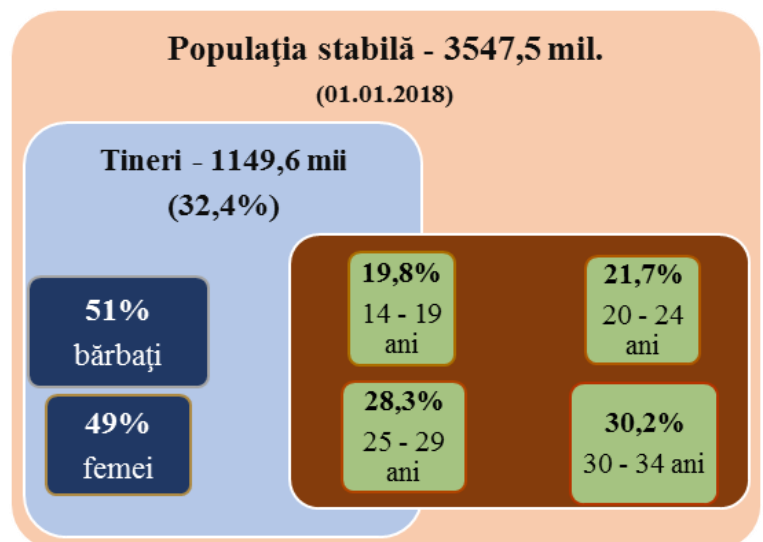
Potrivit BNS, numărul populației stabile a Republicii Moldova la 1 ianuarie 2018 a constituit 3547,5 mii persoane⁵, din care:

- 1149,6 mii sau **32,4%** sunt tineri cu vârsta 14-34 ani⁶ (**Figura 1**).

Luând în considerație faptul că tinerii reprezintă a treia parte din populația țării, generația lor este în descreștere în mod constant. Pe parcursul ultimilor ani putem observa o descreștere a populației cu vârsta de⁷:

- **14-19 ani** cu 45,3 mii persoane, ponderea acestei categorii în numărul total al tinerilor s-a micșorat de la 22,0% la 01.01.2014, până la 19,8% la 01.01.2018;
- **20-24 ani** a scăzut cu 61,0 mii persoane, ponderea s-a micșorat cu 3,3 puncte procentuale, până la 21,7% la 01.01.2018;
- **25-29 ani** de asemenea este în scădere, cu 31 de mii, ajungând la 01.01.2018 nivelul de 28,3%;
- **30-34 ani** a crescut cu 45,4 mii sau cu 5,9 puncte procentuale, până la 30,2% la 01.01.2018 (**Figura 2**).

Figura 1
Ponderea tinerilor din numărul populației stabile

⁵ Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. Biroul Național de Statistică.

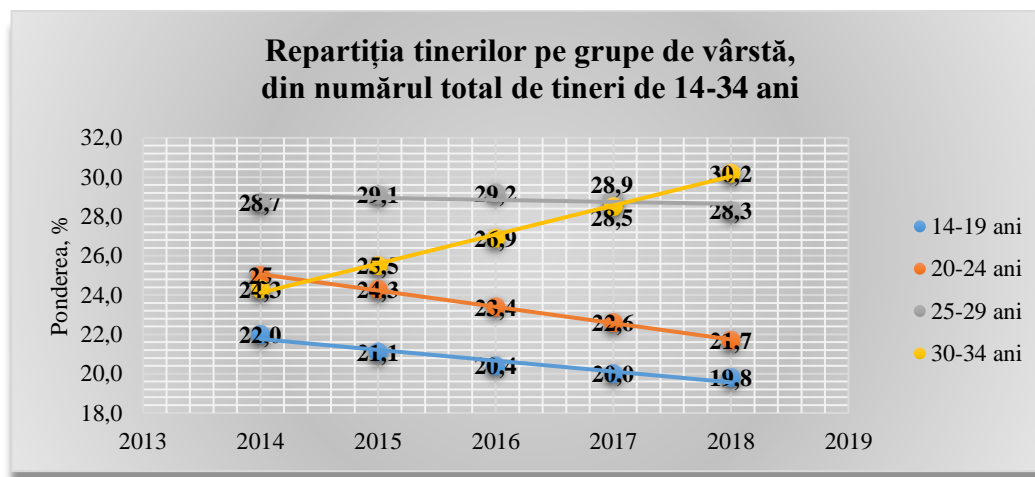
<http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6086>

⁶ Conform legii cu privire la tineret, tinerii sunt persoanele cu vârsta cuprinsă între 14 și 35 ani.

⁷ Anexe: Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. Biroul Național de Statistică.

http://www.statistica.md/public/files/ComPresa/sociala/2018/Anexe_tinerii_RM_2017.xls

Figura 2

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor BNS,
http://www.statistica.md/public/files/ComPresa/sociala/2018/Anexe_tinerii_RM_2017.xls

Ponderea cea mai mare a tinerilor cu vârsta de 30-34 ani se explică prin natalitatea ridicată înregistrată în anii 1985-1990 în ex-RSSM, după care acest proces a cunoscut o anti-evoluție constantă.

Procesul de integrare în câmpul muncii are un aport deosebit asupra calității vieții tinerilor, or obstacolele și eșecul în obținerea unui loc de muncă decent după finisarea studiilor poate avea un impact substanțial și de durată asupra capacităților și abilităților profesionale ale tinerilor, dar și asupra veniturilor lor. Debutul pozitiv pe piața muncii determină succesul profesional și personal în perioadele ulterioare din viața tânărului⁸.

Tinerii de vârstă 15-24 ani

Analiza datelor statistice denotă că, ponderea tinerilor salariați în economia națională crește odată cu vârsta. Dacă pentru tinerii salariați cu vârsta 15-24 ani ponderea a înregistrat o tendință de reducere cu 13% (de la 59,0 mii la 51,4 mii) pentru ultimii trei ani, atunci pentru populația tânără cu vârsta 25-34 ani această pondere a crescut cu 2,65% în 2017, ajungând la 220,9 mii (Tabelul 1).

Tabelul 1

Populația tânără după statutul de salariat

	2015	2016	2017	2018
cu vârsta 15-24 ani	59,0 mii	52,3 mii	51,4 mii	Datele nu sunt diseminate
cu vârsta 25-34 ani	215,2 mii	217,2 mii	220,9 mii	

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor BNS⁹

Aceasta se explică atât prin migrația tinerilor în afara țării (Tabelul 2):

⁸ The youth employment crisis: A call for action. Resolution and conclusions of the 101st Session of the International Labour Conference, Geneva 2012; p.11.

<https://www.dol.gov/ilab/reports/pdf/ILC%20Committee%20on%20Youth%20Employment%20Crisis.pdf>

⁹http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN020/MUN020100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

Tabelul 2

Populația tânără aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate

	2017	Trimestrul I, 2018
cu vârsta 15-24 ani	50,7 mii	51,8 mii
cu vârsta 25-34 ani	121,6 mii	132,4 mii

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor BNS¹⁰

precum și prin reducerea numărului tinerilor ca lucrători familial neremunerați¹¹ (Tabelul 3)

Tabelul 3

Populația tânără ca lucrători familial neremunerați

	2015	2016	2017	2018
cu vârsta 15-24 ani	10,9 mii	10,8 mii	9,2 mii	Datele nu sunt diseminate
cu vârsta 25-34 ani	10,8 mii	14,7 mii	9,9 mii	

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor BNS¹²

Tinerii reprezintă o categorie foarte mobilă a populației, ei sunt într-o pondere semnificativă antrenați atât în migrația internă (în special rural-urban, orașe mici, orașe mari), cât și în migrația externă.

Tabelul 4

Numărul populației tinere emigrate						
Anul 2017		15-19 ani	20-24 ani	25-29 ani	30-34 ani	TOTAL
Rusia	Bărbați	21	42	32	58	153
	Femei	21	32	30	41	124
Germania	Bărbați	16	2	18	17	53
	Femei	8	7	35	43	93
S.U.A.	Bărbați	8	17	24	13	62
	Femei	15	9	19	12	55
Ucraina	Bărbați	9	17	19	16	61
	Femei	11	9	12	8	40
Israel	Bărbați	2	8	5	8	23
	Femei	9	5	10	5	29

¹⁰http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN070/MUN070100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

¹¹ Lucrător familial neremunerat este persoana care-și exercită activitatea într-o unitate economică familială condusă de un membru al familiei sau o rudă, pentru care nu primește remunerație sub formă de salariu sau plată în natură. Gospodăria țărănească (de fermier) este considerată o astfel de unitate. Dacă mai multe persoane dintr-o gospodărie lucrează în gospodăria agricolă proprie, una dintre acestea – de regulă, capul gospodăriei – este considerat lucrător pe cont propriu, iar ceilalți – lucrători familiali neremunerați.

¹²http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN020/MUN020100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

În ceea ce privește migrația externă a tinerilor, putem identifica câteva categorii:

- tineri plecați la studii în afara țării, ponderea acestora este dificil de estimat, însă cu siguranță putem vorbi de câteva zeci de mii (30-40 mii tineri, potrivit estimărilor neoficiale bazate pe bursele oferite de țările gazdă și a tinerilor înscriși la diferite universități din străinătate);

Austria	Bărbați	1	1	2	-	4
	Femei	1	1	3	3	8
Belarus	Bărbați	-	4	1	1	6
	Femei	-	-	1	2	3
Turcia	Bărbați	1	-	1	1	3
	Femei	2	-	-	-	2
Romania	Bărbați	-	-	1	1	2
	Femei	1	-	-	-	1
Italia	Bărbați	-	-	-	-	0
	Femei	-	1	1	1	3
Grecia	Bărbați	-	-	-	-	0
	Femei	-	-	-	1	1
Bulgaria	Bărbați	-	-	-	-	0
	Femei	-	-	1	-	1

- tineri plecați la muncă peste hotare - aceștia reprezintă în jur

de 14% din totalul tinerilor din Republica Moldova. Vârsta medie a migranților din Republica Moldova este de 30 ani. Deci, cota tinerilor în totalul persoanelor care muncesc peste hotare este una semnificativă, constituind în jur de 39% din totalul migranților. Cei mai mulți tineri sunt plecați la muncă în Federația Rusă, în jur de 80% din tinerii migranți munceau în această țară. Potrivit datelor statistice pentru anul 2017, țările, în care lucrează cei mai mulți tineri din Republica Moldova sunt Rusia (52,2%) și Italia (12,4%), fără disparități semnificative după mediul de reședință din care provin tinerii, dar cu diferențe importante în funcție de sexe¹³.

Ponderea femeilor tinere care lucrează în Italia este de 3 ori mai mare decât cea a bărbaților (25,4% din total femeii emigrante față de 7,6% din total migranți - bărbați) în timp ce Rusia, ca țară de destinație, este mai mult preferată de bărbați decât de femei (respectiv, 57,4% din total bărbați față de 38,0% din total femeii)¹⁴.

- tineri care au emigrat pentru trai permanent în țara gazdă. În acest sens mai multe țări (Canada, SUA, Rusia) au programe guvernamentale de imigrare atractive pentru tinerii din Republica Moldova.

Ponderea acestora este de asemenea, dificil de estimat, dat fiind faptul că nu există un mecanism de cuantificare al acestora. Doar pe parcursul anului 2017 în Rusia au emigrat 277 de tineri, fiind urmată de Germania și SUA, respectiv 146 și 117 tineri (Tabelul 4)¹⁵.

De exemplu, doar la începutul anului 2018 în Canada s-au stabilit în jur de 12 000 de persoane, marea majoritate fiind tineri. Moldova ocupă locul 6 în principalele țări de origine pentru imigranții din Canada.¹⁶

Pe medii de reședință, cei mai mulți tineri sunt concentrați în mediul urban, unde cea mai mare pondere o au tinerii de până la 34 ani (Figura 3).

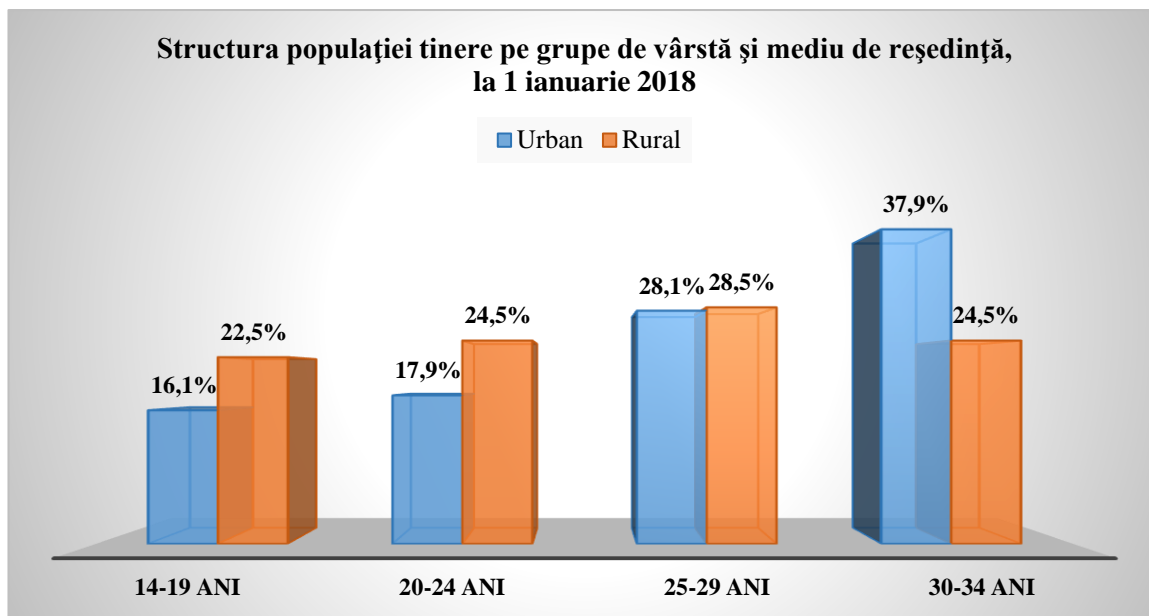
¹³ Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. Biroul Național de Statistică. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6086&parent=0>

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Emigranți pe ani, țara de destinație, sexe și grupe de vârstă. Biroul Național de Statistică. http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice_POP070/POP070400.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

¹⁶ European Immigrants to Canada, <http://canadaimmigrants.com/european-immigrants-to-canada/>

Figura 3

Sursa: Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. Biroul Național de Statistică.
<http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6086>

Analizând numărul tinerilor pe medii de reședință, observăm că structura pe grupe de vârstă este diferită, modificându-se pe parcursul anilor, și anume:

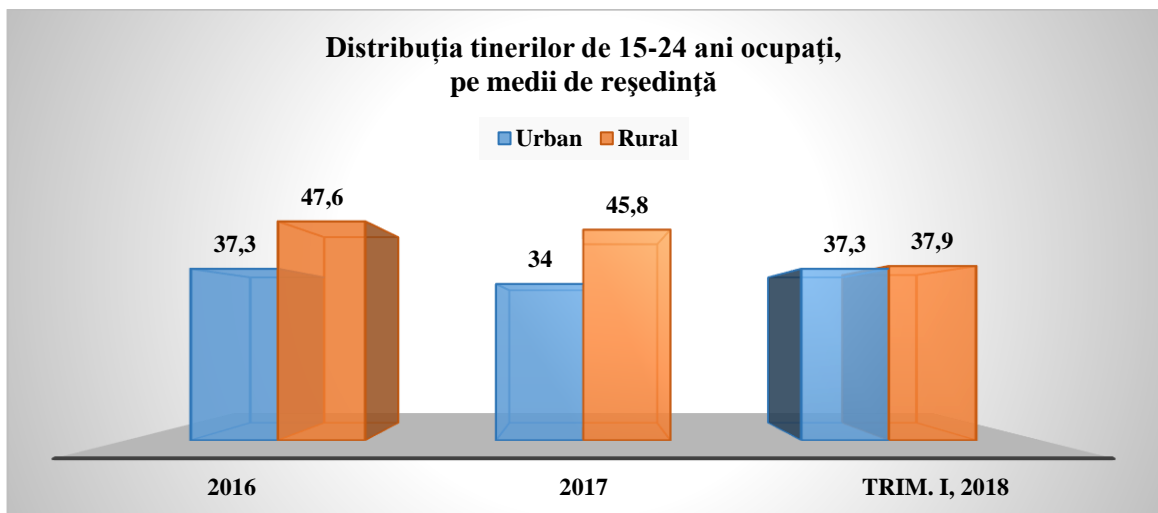
- dacă în anul 2017, în mediul rural cei mai mulți tineri aparțineau grupului de vârstă 20-24 ani (27,2%), iar în mediul urban predominau tinerii cu vârsta de 25-29 ani (33,7%), atunci
- în anul 2018 (trimestrul I), în mediul rural 28,5% erau persoane cu vârsta de 25-29 ani. Pe când în mediul urban tinerii de 30-34 ani constituiau 37,9% (în creștere cu 11 puncte procentuale).

Pe medii de reședință, distribuția tinerilor de 15-24 ani ocupați este următoarea:

- în spațiul rural 34%% față de 45,8% în urban (2017), cu o tendință de creștere nesemnificativă de creștere în trimestrul I, 2018 cu 3,3 puncte procentuale în spațiul urban și o descreștere simțitoare de aproape 8 puncte procentuale în cel rural (37,9%)¹⁷ (Fig. 4).

Figura 4

¹⁷ Populația de 15 ani și peste pe grupe de vârstă, relația cu piața forței de muncă, ani, sexe și medii. 2017. BNS.
http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN010/MUN010300.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

Sursa: Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în trimestrul I 2018. Biroul Național de Statistică. <http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=6021>

Acest fapt este determinat, în primul rând, de oportunitățile mult mai mici de angajare în localitățile rurale comparativ cu cele urbane. Modificările structurale ale ocupării în funcție de mediu, sunt legate, în mare parte, de procesul de „depopulare” a localităților rurale.

Dat fiind că, în mediul urban sunt disponibile mai multe locuri de muncă, activitatea salarială în sectorul non-agricol este sursa principală de venit pentru 47,6% din tinerii din mediul urban (în mediul rural circa 17%). Totodată, activitatea individuală agricolă este o sursă de venit pentru 14,7% din tinerii din mediul rural¹⁸.

Tabelul 5

Populația tânără (15-24 ani) pe statut profesional și medii

	2016			2017			Trim. I, 2018
	TOTAL	Urban	Rural	TOTAL	Urban	Rural	
Salariați	52,3 mii	60%	40%	51,4 mii	58%	42%	Datele nu sunt diseminate
Lucrători familiari neremunerați	10,8 mii	2,8%	97,2%	9,2 mii	0,1%	99,9%	
Lucrători pe cont propriu	21,6 mii	25,5%	74,5%	19,2 mii	21,4%	78,6%	

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor BNS¹⁹

De asemenea, se observă discrepanțe majore privind ocuparea în funcție de statutul profesional al grupului respectiv de tineri. Din cauza absenței datelor statistice pentru anul 2018, vom analiza tendința pentru anul 2017 (Tabelul 5).

Astfel, în comparație cu anul 2016 la toate cele trei statute (salariați, lucrători familiari neremunerați și lucrători pe cont propriu) se înregistrează o diminuare a numărului populației tinere cu vârsta 15-24 ani cu cca. 11% în anul 2017. Aceeași tendință se observă și în mediile de reședință, unde ponderea tinerilor 15-24 de ani în mediul urban s-a micșorat în medie cu 2% în anul 2017, iar în mediul rural s-a majorat cu cca. 4%.

¹⁸ Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. Biroul Național de Statistică.

<http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6086&parent=0>

¹⁹ http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN020/MUN020100.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

De asemenea, în rândul populației tinere se remarcă o tendință semnificativă de creștere în 2017 cu cca. 4% a tinerilor (15-24 ani) care activează în spațiul rural pe cont propriu (în cadrul formațiunilor rurale, cooperativelor sau în calitate de patron). Această creștere ar avea explicația în creșterea numărului de accesări din partea tinerilor la programe privind dezvoltarea antreprenoriatului și start-up-uri. Ca exemplu, doar în cadrul programului PNAET (care s-a finisat la finele anului 2017) au fost instruiți 200 tineri, dintre care 40% sunt femei. Limita de vârstă pentru potențialii beneficiari ai programului a fost majorat de la 30 la 35 de ani pentru anul 2017. Vârsta medie a femeilor instruite este de 23,5 ani, iar a bărbaților de 26,3 ani²⁰. Au fost finanțate circa 170 de afaceri, bugetul programului constituind 50 milioane lei, iar componenta de grant 20 milioane lei pentru anul 2017. Pentru anul 2018 a fost lansat proiectul cu genericul „Joint Opportunities in Business for Youth” (JOBS4Youth), gestionat de ODIMM²¹.

Proporția femeilor în totalul tinerilor de 15-24 ani ocupați a constituit 42,6% față de 57,4% pentru bărbați. *Din perspectiva de gen, în rândurile tinerilor (15-24 ani),* discrepanțe majore nu se înregistrează după statutul profesional în 2017, cu excepția doar a lucrătorilor pe cont propriu, unde ponderea femeilor este de 27,1% (5,5 mii) față de 72,9% a bărbaților (13,7 mii)²². Această discrepanță ar avea explicația prin faptul că femeile sunt antrenate în activități aducătoare de venit într-o măsură mai mică decât bărbații. De menționat, că femeile (15-24 ani) au constituit 47,13% din totalul salariaților de vârstă respectivă.

Tinerii de vârstă 25-34 ani

Un alt grup analizat sunt **tinerii de vârstă 25-34 ani**, care au format o pondere de 25 % din totalul populației ocupate în 2017 (302,1 mii), fiind cu 0,6 puncte procentuale în descreștere față de 2016 (25,6%). În 2017, din populația ocupată după statutul profesional, tinerii de vârstă 25-34 ani au constituit:

- 18,3% din total salariați fiind în descreștere cu 10% față de anul 2016 (28,3%),
- 21,8% din totalul lucrătorilor familiari neremunerați (sau în descreștere cu 4,2 puncte procentuale față de 2016 cu 26%),
- 4,9% din totalul populației ocupate ca patroni, membri ai cooperativelor (sau în descreștere cu 5,1 puncte procentuale față de 2016 cu 10%)²³.

După medii de reședință în 2017, cea mai mare pondere o formează tinerii de 25-34 ani ocupați în mediul urban cu 56,8% față de 43,2% în rural, cu o ușoară scădere cu 2,8 puncte procentuale față de 2016 (54 % urban).

²⁰ Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET) a fost extins pentru anul 2017,

<https://edufin.md/programul-national-de-abilitare-economica-a-tinerilor-pnaet-a-fost-extins-pentru-anul-2017/>

²¹ ODIMM invită tinerii să aplice la Proiectul JOBS4Youth, <https://edufin.md/odimm-invita-tinerii-sa-aplice-la-proiectul-jobs4youth/>

²² Populația ocupată pe statut profesional, grupe de vârstă, nivel de instruire, ani, sexe și medii. 2017. Biroul Național de Statistică.

http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN020/MUN020100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

²³ Populația ocupată după statutul profesional, nivelul de instruire, pe grupe de vârstă, sexe și medii, 2000-2017. Biroul Național de Statistică.

http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN020/MUN020100.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

Conform aceleași surse de date, *din perspectiva de gen, în rândurile tinerilor de 25-34 ani*, discrepanțe majore se înregistrează cu privire la cei cu statut profesional de lucrători pe cont propriu, unde rata bărbaților a constituit 63% față de 37% pentru femei în 2017, fiind aceeași ca și în anul 2016. Rata femeilor a fost mai mare decât a bărbaților în rândul lucrătorilor familiari neremunerați de 25-34 ani, 66% față de 34% (2017), aceasta micșorând-se cu 2 puncte procentuale față de 2016.

Pentru economiile de piață, o rată de activitate și de ocupare feminină, mai joasă decât cea masculină (cu excepția grupei de vârstă 15-24 de ani) este un lucru firesc. Acest fapt este determinat de funcțiile reproductive pe care femeile le îndeplinesc între vârstele 25-40 de ani. Nivelul înalt al ocupării feminine din Republica Moldova este o trăsătură moștenită din perioada socialistă în perioada în care problema egalității de gen, fiind interpretată, într-o oarecare măsură eronat, determina ca femeile, de rând cu bărbații, să presteze aceleași servicii de muncă. Pe de altă parte, și abordările contemporane ale politicii egalității de gen își spun cuvântul în procesul de egalizare a ratelor de ocupare dintre bărbați și femei. Totodată, o abordare prea simplistă a problemei în cauză provoacă și anumite tensiuni care pot conduce la unele consecințe sociale imprevizibile.

Or, în condițiile de dezechilibru economic, când veniturile salariale ale populației sunt insuficiente pentru asigurarea unui trai decent, femeile sunt impuse să activeze la diferite munci, de regulă, rău plătite, lăsând pe planul doi funcțiile lor de reproducere, de educație, de menaj, ceea ce se răsfrânge extrem de negativ asupra evoluțiilor social-demografice.

Ocuparea informală

Ocuparea informală este deosebit de pronunțată printre tinerii de 15-24 ani, înregistrând o dinamică pozitivă în perioada 2016-2017²⁴. Circa 41,7% dintre tinerii ocupați din grupul de vârstă respectiv aveau în 2017 loc de muncă informal, fie în întreprinderi ale sectoarelor formale sau informale, fie în gospodăriile casnice care produc pentru consum propriu sau angajează salariați, ceea ce-i cu 3,3% mai puțin decât în 2016.

Tabelul 6

Numărul populației tinere ocupate după locul de muncă formal și informal, mii

	2014	2015	2016	2017	Trim I., 2018
Locul de muncă formal					Datele nu sunt diseminate
Total pe republică	799,4	785,2	776,2	788,6	
Tinerii 15-24 ani	57,7	52,4	46,9	46,5	
Tinerii 25-34 ani	216,6	205,4	213,2	215,3	
Locul de muncă informal					
Total pe republică	385,5	418,4	443,3	418,9	
Tinerii 15-24 ani	36,8	41,2	38	33,3	
Tinerii 25-34 ani	85,4	94,6	99,5	86,8	

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor BNS²⁵

²⁴ Pentru Trimestrul I, 2018 nu sunt diseminate date

²⁵ http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN040/MUN040100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

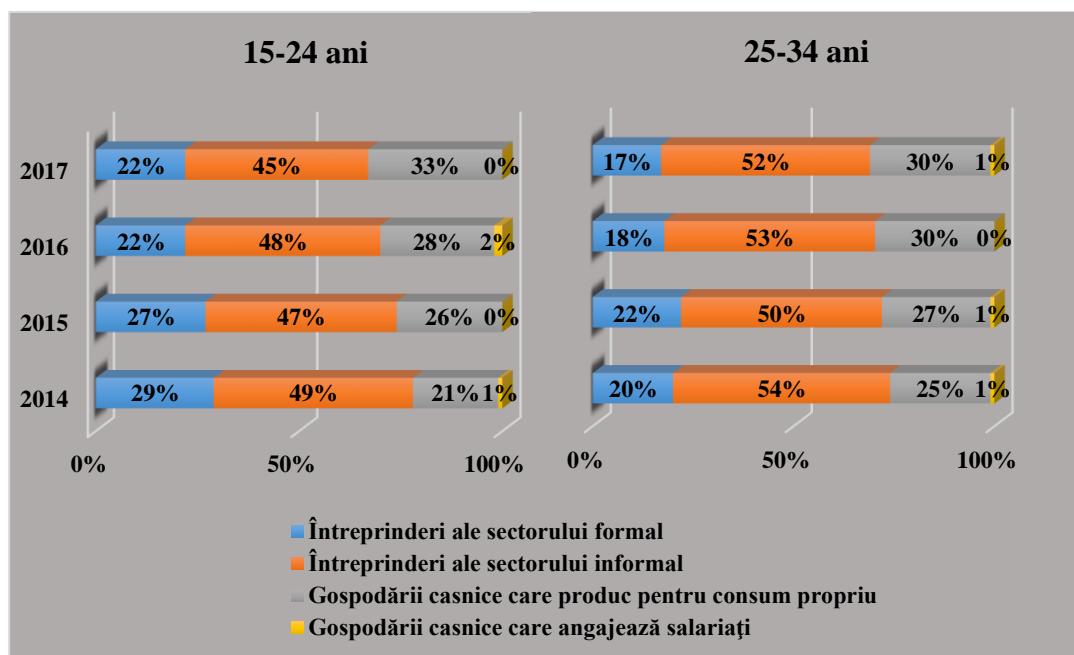
Pentru comparație, în perioada anilor 2014-2017, distribuția medie a numărului total de persoane ocupate a variat la nivelul de 34,6% pentru cei cu loc de muncă informal în raport cu 65,4% cu loc de muncă formal (Tabelul 6).

Se observă anumite tendințe privind ocuparea informală a tinerilor. În 2017, în raport cu 2016, angajarea tinerilor la locuri de muncă informale este în descreștere în întreprinderile sectorului informal, precum și în cadrul celor formale. 45% dintre tinerii de 15-24 ani și 52% cu vârstă de 25-34 ani cu loc de muncă informal activau în cadrul întreprinderilor sectorului informal, cu o descreștere, comparativ cu 2016, a ponderii acestora cu 3 puncte procentuale (pentru categoria de vârstă 15-24 ani și cu 1 punct procentual pentru 25-34 ani (Figura 5).

Cea mai mare creștere a numărului tinerilor cu loc de muncă informal s-a înregistrat în cazul ocupării în gospodăriile casnice, care produc pentru consum propriu: numărul tinerilor de 15-24 ani a crescut cu 5% în 2017 (11 mii persoane) față de 2016 (10,5 mii), iar pentru categoria de vârstă de 25-34 ani distribuția pentru ultimii doi ani a rămas neschimbată²⁶.

Figura 5

Distribuția tinerilor ocupați cu loc de muncă informal pe tipuri de unități de

producție, %

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor BNS²⁷

²⁶ Populația ocupată pe grupe de vârstă, după tipul unității de producție, locului de muncă, sexe și medii, 2003-2017. Biroul Național de Statistică,

http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN040/MUN040100.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

²⁷http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN040/MUN040100.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

Potrivit rezultatelor unor studii²⁸, unde din calcule sunt excluși tinerii migranți de muncă absenți din țară 12 luni și mai mult, peste 23% din tineretul ocupat era angajat informal. Rata de ocupare informală se menține înaltă, îndeosebi printre bărbații tineri (26,6% comparativ cu 18,2% dintre femeile care lucrează) și printre tinerii din mediul rural (peste 41% comparativ cu 8,1% în rândul tinerilor din mediul urban). Tinerii angajați informal sunt concentrați în mare parte în agricultură (63,9%), apoi în industrie (12,1%) și servicii (24%). În muncile informale sunt implicați, de regulă, tinerii cu nivel de educație mai inferior: fiecare al doilea are doar studii gimnaziale, iar doi din cinci - studii generale sau vocaționale.

Tinerii antreprenori

Pe parcursul perioadei supuse analizei, constatăm că tot mai mult tinerii se regăsesc în activități antreprenoriale. Potrivit unor studii²⁹, antreprenoriatul social³⁰ deveni o formă populară de activitate antreprenorială în rândul tinerilor, însă date statistice oficiale nu există privind numărul total de tineri antreprenori sociali.

Respectiv, pentru a estima ponderea tinerilor ocupați în activități de antreprenoriat se va face referință la surse alternative. Astfel, în perioada anilor 2016-2017, în cadrul celor 11 incubatoare activează 180 de companii rezidente, 87 companii Start-up, 89 de companii sunt administrate de tineri și 75 de companii sunt gestionate de femei. Companiile rezidente generează 864 locuri de muncă dintre care 344 locuri de muncă sunt destinate tinerilor și 410 locuri de muncă sunt destinate femeilor³¹.

Iar de către beneficiarii Programului „PARE 1+1”³², extins și pentru anul 2018, au fost create 925 locuri de muncă, dintre care 20% (sau 181 locuri de muncă) au fost create în municipiul Chișinău³³. De asemenea, se poate menționa că peste 46% din administratorii afacerilor finanțate în anul 2017 sunt tineri cu vârsta de până la 35 de ani, iar peste 36% de întreprinderi finanțate în 2017 sunt create și administrate de către femei cu ajutorul Programului „PARE 1+1”.

Un alt program este „Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor” (PNAET), care are drept scop dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale ale tinerilor bazate pe cunoașterea și gestionarea optimă a resurselor și facilitarea accesului tinerilor antreprenori la resurse financiare necesare inițierii și dezvoltării unei afaceri proprii³⁴.

²⁸ Tranziția de la școală la muncă. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2015.

http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Cercetarea_TSM/Sinteza_TSM_2015.pdf

²⁹ Istoriile de succes ale tinerilor antreprenori 2016. Program Rural de Reziliență Economico-Climatică Incluzivă (IFAD VI). Chișinău 2016. https://www.cia.md/uploads/publicatii/ifad_succes_2016.pdf

³⁰ Antreprenoriatul social este o formă a antreprenoriatului în care „întreprinderea socială” înființată este orientată spre rezolvarea unor probleme de natură socială și pune pe primul plan reinvestirea profitului. Esența antreprenoriatului social constă în urmărirea îmbunătățirii condițiilor de viață și oferirea de oportunități pentru persoanele dezavantajate sau care fac parte din categorii vulnerabile. (Citat din sursa: <http://success-romania.ro/economie-sociala/antreprenoriat-social.htm>). De asemenea, a se vedea: <https://ecorazeni.files.wordpress.com/2015/10/studiu-antreprenoriat-social-eef-1.pdf>

³¹ Raportul anual de activitate al Ministerului Economiei și Infrastructurii pentru anul 2017, p.48-49.

https://mei.gov.md/sites/default/files/raport_anual_de_activitate_al_ministerului_economiei_si_infrastructurii_pentru_anul_2017.pdf

³² Programul PARE 1+1, <https://odimm.md/ro/component/content/article/70-programul-pare.html>

³³ ODIMM. Raport Anual 2017 privind implementarea programului de atragere a remitențelor în economie pentru anii 2010-2018 „Pare 1+1”. <http://odimm.md/files/rapoarte/Raport%20PARE%202017.pdf>

³⁴ Tinerii din nordul Moldovei accesează intensiv fonduri din PNAET. <https://edufin.md/tinerii-din-nordul-moldovei-acceseaza-intensiv-fonduri-din-pnaet/>

STABILIREA RELEVANȚEI PENTRU TINERI

Pornind de la premisa că tranziția de la adolescență la maturitate aduce perspectiva independenței sociale și economice, pentru unii tineri, provocarea de a găsi locuri de muncă poate fi descurajatoare, iar incapacitatea de a demonstra că este un membru productiv al societății poate pune în umbră toate celelalte calități și aptitudini.

În acest scop, SNOFM 2017-2021 prevede o tematică prioritară cu referire la tineri, unde obiectivul de bază al prezentei Strategii este creșterea nivelului de ocupare formală, la general, și a populației tinere, în special, pe piața muncii, având ca punct de plecare principalele provocări:

- accesul limitat pe piață al grupurilor vulnerabile (tinerii, pensionarii, femeile cu copii, persoanele cu dizabilități, cei cu calificare joasă, romii etc.),
- deficitul de locuri de muncă productive și forța de muncă calificată în mediul rural,
- incidența înaltă a ocupării informale,
- ponderea mare a populației inactive și a migrației de muncă etc.³⁵

Mai mult, Strategia are trasate ținte (obiective) de atins până în anul 2021, care și-au găsit reflecție în Tabelul cu genericul „*Țintele majore ale prezentei Strategii*”³⁶ (Tabelul nr. 3 din Strategie). Ne propunem să selectăm doar acele ținte care se referă la populația tânără, precum și cele ale grupurilor vulnerabile de tineri (pentru analiză și comparație), eliminând alte ținte care poartă un aspect mai larg și general.

Tabelul 7

ȚINTELE MAJORE ALE SNOFM 2017-2021

Indicatorul	2015	2017	2017 ³⁷	2018	2018, trim. I ⁷	2019	2020	2021
1. Rata de ocupare a populației, %	40,3	40,8	40,5 ↓	41,6	37,7 ↓	42,4	43,2	44,1
1.1. Rata de ocupare a femeilor, %	38,4	38,9	38,1 ↓	39,8	36,2 ↓	40,7	41,6	42,6
1.2. Rata de ocupare a bărbaților, %	42,3	42,7	43,1 ↑	43,4	39,3 ↓	44,1	44,8	45,6
1.3. Rata de ocupare a tinerilor (18-29 ani), %	27,9	28,4	30,1 ³⁸ ↑	29,3	28,8 ³⁹ ↓	30,2	31,1	32,1
1.4. Rata de ocupare a persoanelor cu vârsta 55-64 de ani (%)	41,4	41,9	46,9 ↑	42,8	43,7 ↑	43,7	44,6	45,6

4. Rata șomajului	4,9	4,5	4,1 ↓	4,0	4,1 ↓	4,0	4,0	4,0

³⁵ Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017 – 2021, nr. 1473 din 30.12.2016; În: Monitorul Oficial al RM nr.109-118 din 07.04.2017.

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369765>

³⁶ Ibidem

³⁷ Rata de activitate, ocupare și șomaj pe Rate, Sexe, Medii, Ani și Trimestre. Biroul Național de Statistică.

http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN010/MUN010200.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

³⁸ Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în anul 2017. Biroul Național de Statistică.

<http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=5957>

³⁹ Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în trimestrul I 2018. Biroul Național de Statistică.

<http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=6021>

5. Rata șomajului - tineri (15-29 de ani)	9,7	9,0	8,1 ↓	8,0	7,6 ↓	7,0	7,0	7,0
6. Tinerii care nu lucrează, nu învață și nu se află în programe de formare profesională (NEETs)	29,3	29,2	29,3 ↑	28,8	29,4 ↑	28,3	27,5	26,8
6.1. Tinerii care nu muncesc, nu învață și nu se află în programe de formare profesională (% din totalul tinerilor cu vârsta 15-29 de ani), bărbați	23,6	23,5	23,1 ↓	23,0	Date nediseminate	22,5	22,0	21,5
6.2. Tinerii care nu muncesc, nu învață și nu se află în programe de formare profesională (% din totalul tinerilor cu vârsta 15-29 de ani), femei	35,2	35,0	35,4 ↑	34,5	Date nediseminate	34,0	33,0	32,0
6.3. Tinerii care nu muncesc, nu învață și nu se află în programe de formare profesională (% din totalul tinerilor cu vârsta 15-29 de ani), urban	26,6	26,5	27,0 ↑	26,0	Date nediseminate	25,5	25,0	24,5
6.4. Tinerii care nu muncesc, nu învață și nu se află în programe de formare profesională (% din totalul tinerilor cu vârsta 15-29 de ani), rural	31,4	31,3	31,3 –	31,0	Date nediseminate	30,5	30,0	29,0

10. Ponderea șomerilor plasați în câmpul muncii din numărul total de persoane care s-au adresat la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	41,1	44,0	47,9 ⁴⁰ ↑	50,0	58,6 ⁴¹ ↑	60,0	60	62

Sursa: Anul 2017 și trimestrul I al anului 2018 - elaborat de către autor în baza datelor BNS și ANOFM

⁴⁰ Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova în ianuarie – decembrie 2017; tabelul „Accesul la măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă”, rândul 2; p.5. ANOFM. http://anofm.md/files/documents/Raport%20statistic%20privind%20masurile%20de%20ocupare%20si%20protectie_soc_iala%20ANOFM%20ianuarie%20-%20decembrie%202017%20final%20%281%29.doc

⁴¹ Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova în ianuarie – iunie 2018; tabelul „Accesul la măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă”, rândul 2; p.5. ANOFM. <http://anofm.md/files/documents/ANOFM%20ianuarie%20-%20iunie%202018%20%20site%20.docx>

Operând cu datele statistice ale Biroului Național de Statistică (BNS) și Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), ne-am propus să evaluăm dinamica realizării Țintelor majore ale SNOFM 2017-2021 care vizează integrarea priorităților tinerilor în această politică, începând cu data lansării Strategiei, adică aprilie 2017, până în prezent. Această ne va permite să identificăm disparitățile care există între tinerii și alte categorii de vârstă pe piața muncii, precum și să analizăm cauzele care stau la baza disparităților identificate. De asemenea, vom trece în revistă realizarea priorităților din Planul de Acțiuni pentru anul 2017 privind implementarea SNOFM 2017-2021⁴², precum și vom evalua calitatea și relevanța priorităților din Proiectul de Plan de Acțiuni pentru 2018⁴³ în ceea ce privește populația tânără prin prisma ultimelor evoluții de pe piața muncii a Republicii Moldova.

Tinerii, în special fără experiență de muncă, se confruntă deseori cu probleme majore la angajare, accesul lor pe piața muncii este determinat în mare măsură de calitatea procesului de tranziție de la instituția de învățământ la muncă⁴⁴. Există un cerc vicios cu referire la tinerii absolvenți. Pe de o parte, pentru ca tinerii absolvenți să fie angajați este nevoie de experiență care nu poate fi acumulată în băncile școlare sau la facultate și, ca rezultat, mulți dintre ei ajung șomeri, angajați ai sectorului informal, sau urmează calea migrației în străinătate. Pe de altă parte, angajatorii nu sunt mulțumiți de abilitățile practice ale absolvenților, care, de regulă, au mai mult o pregătire teoretică decât practică.

Ținta SNOFM: Rata șomajului

Conform Țintelor majore ale SNOFM 2017-2021, pentru sfârșitul anului 2018 se preconizează o reducere a *ratei șomajului* până la nivelul de 4% (Tabelul 4, Ținta 4). Este apreciabil faptul că, în 2017 autoritățile publice au reușit să reducă acest indicator de la nivelul prognozat de 4,5 la 4,1%, păstrând-se aceeași tendință și pentru trimestrul I, 2018 (4,1%). Cu toate că pentru următorii ani guvernarea și-a propus în SNOFM 2017-2021 menținerea nivelului ratei șomajului la 4,0%, este necesar ca autoritățile să adopte politici de stimulare și promovare a ocupării forței de muncă, precum și de prevenire și reducere a șomajului și efectelor sociale ale acestuia.

O situație favorabilă se înregistrează la indicatorul *rata șomajului în rândul tinerilor* (categoria de vârstă 15-29 ani). Din momentul aplicării SNOFM 2017-2021 acest indicator a înregistrat o scădere cu 0,9 puncte procentuale în 2017 (de la 9,0 la 8,1%), această evoluție fiind consemnată și în trimestrul I 2018, atingând nivelul de 7,6% față de 8,0% preconizate (Tabelul 4, Ținta 5).

Potrivit Notei informative a AOFM pentru I semestru 2018⁴⁵, pe parcursul I semestru al anului 2018 la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă au fost înregistrate cu statut de șomer 4408 de persoane tinere (16-29 ani), ceea ce constituie 26,3% din numărul total de șomeri înregistrați în perioada respectivă (16742 persoane). Au fost

⁴² Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, nr. 1006 din 10.12.2014; În: Monitorul Oficial al RM nr.400-403 din 31.12.2014. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356215>

⁴³ Proiectul Planului național de acțiuni pe anul 2018 pentru implementarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021, http://particip.gov.md/public/documente/140/anexe/ro_4964_PlanuldeActiuni2018.pdf

⁴⁴ OECD. Equity and Quality in Education - Supporting Disadvantaged Students and Schools, 2012. <https://www.oecd.org/education/school/50293148.pdf>.

⁴⁵ Notă informativă privind conclucrarea cu tinerii înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de munca în anul 2018, 6 luni. ANOFM; <http://www.anofm.md/files/elfinder/tineri%20plasati%206%20luni%202018.pdf>

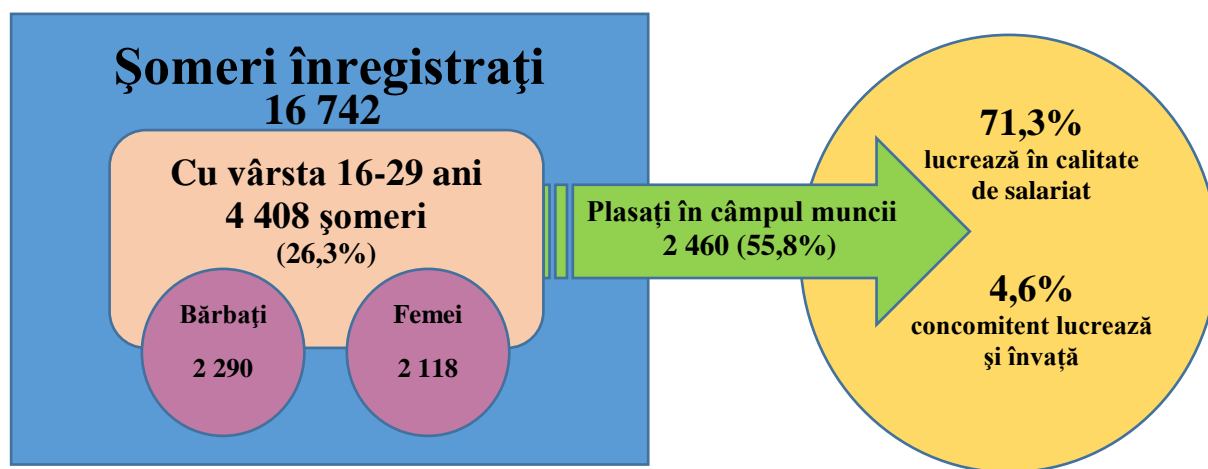
plasați în câmpul muncii 2460 tineri sau 55,8% din totalul tinerilor înregistrați ca șomeri (Figura 6).

Privită în ansamblu, situația șomerilor plasați în câmpul muncii din numărul total de persoane care s-au adresat la ANOFM denotă o evoluție pozitivă. Dacă pentru anul 2017 obiectivul preconizat era de 44,0%, atunci la începutul anului 2018 acest indicator a crescut cu 3,9 puncte procentuale (47,9%), iar pe parcursul trimestrului I, 2018 ponderea șomerilor plasați în câmpul muncii a crescut până la 58,6%. Această sporire a devansat obiectivul SNOFM 2017-2021 pentru anul 2018, care urma să fie atins la nivelul de 50,0%, menționându-se această tendință (Tabelul 4, Ținta 10).

Se atestă o scădere cu 1604 a numărului de șomeri tineri înregistrați față de aceeași perioadă a anului 2017 (6012 șomeri tineri) și a numărului de tineri plasați în câmpul muncii (2966 persoane). Totodată, s-a înregistrat și o scădere a numărului de femei tinere înregistrate și plasate în câmpul muncii. Astfel, în I semestru al anului 2018 s-au înregistrat 2118 femei tinere, cu 702 femei mai puține comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut (2820 femei).

Figura 6

Distribuția tinerilor înregistrați ca șomeri la AOFM pe piața muncii,
I semestru 2018

Din totalul tinerilor (16-29 ani) înregistrați la AOFM cu statut de șomer, au avut studii:

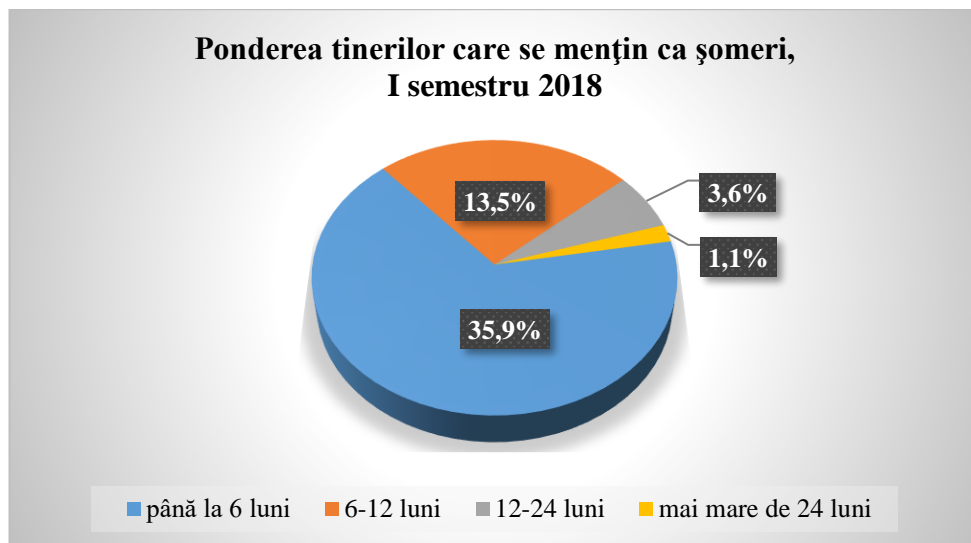
- primare - 10,2%,
- gimnaziale - 49,2%,
- liceale, medii generale - 10,1%,
- secundar profesională - 18,2%,
- colegiale - 4,7%,
- studii superioare și postuniversitare - 7,6%.

Respectiv, 69,5% tineri nu au nici o profesie/meserie/calificare și necesită în special antrenare la cursuri de formare profesională.

Indicatorii care se referă la durata aflării în șomaj a tinerilor, arată că aceștia se integrează pe piața muncii mai repede comparativ cu alte grupe de vârstă. Astfel, ponderea tinerilor care se mențin ca șomeri cu durata de până la 6 luni constituie 35,9%,

durata de 6-12 luni - 13,5%, cu durata de 12-24 luni - 3,6% și cu durata mai mare de 24 de luni constituie doar 1,1%.

Figura 7

În semestrul I al anului 2018 au beneficiat de ajutor de șomaj 191 tineri, iar de alocație de integrare/reintegrare profesională 701 tineri.

Conform datelor statistice din baza de date a ANOFM pentru I semestru al anului 2018, persoanele tinere înregistrate ca șomeri (16-29 ani), au solicitat următoarele locuri de muncă⁴⁶:

- **fără profesie/calificare:** cele mai multe persoane tinere au solicitat munca auxiliară (2032 pers.), hamal (150 pers.), femeie de serviciu (111 pers.), dădăcă (101 pers.), muncitor necalificat în agricultură (89 pers.) etc.;
- **cu studii secundar profesionale:** cele mai multe persoane tinere au solicitat profesia de bucătar (211 pers.), vânzător produse alimentare și nealimentare (234 pers.), cusător (229 pers.), tencuitor (105 pers.), frizer (100 pers.) etc.;
- **cu studii medii de specialitate:** operator în sectorul de producție (222 pers.), operator la calculatoare (63 pers.), tehnician (44 pers.), secretară (37 pers.) etc.;
- **cu studii superioare:** consultant (69 pers.), contabil (56 pers.), economist (26 pers.), jurist (23 pers.) etc.

Ținta SNOFM: Rata de ocupare

Pentru a identifica disparitățile care există între populația tânără și alte categorii de vârstă la capitolul ocupării pe piața muncii, este necesar de analizat situația tinerilor prin prisma a două aspecte:

- tranziția de la școală la muncă, care se referă la grupul de vârstă 15-29 ani,
- angajarea tinerilor în general, care vizează grupurile de vârste 15-24 ani și 25-34 ani.

⁴⁶ Notă informativă privind conclucrarea cu tinerii înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de munca în anul 2018, 6 luni. ANOFM; <http://www.anofm.md/files/elfinder/tineri%20plasati%206%20luni%202018.pdf>

Cu referire la primul aspect, conform rezultatelor cercetării din 2015 cu privire la procesul de trecere de la școală la muncă⁴⁷, fiecare al treilea tânăr (33,3%) sau 249,9 mii din totalul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15-29 ani a desfășurat o activitate economică cu venit, majoritatea fiind salariați⁴⁸. Odată cu implementarea SNOFM 2017-2021 atestăm că rata de ocupare:

- a fost în creștere cu 2,2 puncte procentuale în 2017 (30,1%) față de 2015 (27,9%), adică 3 din 10 tineri aveau un loc de muncă stabil (Tabelul 4, Ținta 1.3).;
- și în descreștere cu 1,3 puncte procentuale în trimestrul I, 2018 (28,8%) față de 2017 (30,1%), această declin fiind cu 0,5 puncte procentuale mai mică față de ținta planificată pentru 2018 la nivel de 29,3% (Tabelul 4, Ținta 1.3).

De menționat, că unii dintre aceștia abandonează timpuriu învățământul și formarea, în special muncind în sectorul informal sau pe cont propriu. Astfel, ponderea tinerilor care părăsesc timpuriu sistemul educațional nu a variat semnificativ în ultimii ani, oscilând între valorile 20%-22% și constituind 19,4% în 2017. În ultimii doi ani se observă o tendință de descreștere a indicatorului în cazul bărbaților tineri. Rata de părăsire timpurie a sistemului educațional în rândul tinerilor de la sate este de două ori și jumătate mai mare față de tinerii de la orașe (25,0% față de 10,3%)⁴⁹.

Având ca reper rezultatele cercetării din 2015 ale BNS cu genericul „Tranziția de la școală la muncă”, principalele motive ale abandonului școlar invocate de tineri sunt:

- dorința de a lucra - 26,7%,
- lipsa interesului față de studii - 17,5%,
- dificultăți legate de finanțarea studiilor - 16,6%,
- dificultăți în însușirea obiectelor - 10,4%,
- responsabilitățile familiale - 9,3%⁵⁰.

Același studiu mai arată că, fiecare al doilea tânăr de 15-29 ani începe pentru prima dată să-și caute de lucru în medie la vârsta de 19 ani⁵¹. Alte cercetări indică la faptul că după terminarea studiilor, traseul spre primul loc de muncă stabil sau satisfăcător pentru o persoană tânără are o durată medie de 8,6 luni. Acest traseu este mai îndelungat pentru femei (9,6 luni) decât pentru bărbați (7,4 luni)⁵².

De menționat, această distanță devine și mai lungă dacă ne raportăm la locul de muncă prezent al tinerilor angajați. Astfel, se constată că pe piața internă a muncii o persoană tânără are nevoie în medie de aproape trei ani (34,4 luni) pentru a finisa tranziția de la școală la locul de muncă tranzitat din prezent.

Femeilor tinere le este mai greu, ele integrându-se într-un final cu 9 luni mai târziu (39,3 luni) decât bărbații (30,6 luni). Decalajul semnificativ dintre integrarea la primul loc de muncă stabil și cel actual indică probabilitatea că tinerii nu rămân în aceeași

⁴⁷ Tranziția de la școală la muncă. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2015.

http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Cercetarea_TSM/Sinteza_TSM_2015.pdf

⁴⁸ Ganta Vladimir. Shamchiyeva, Leyla. Tranziția tinerelor și tinerilor spre piața muncii în Republica Moldova. Rezultatele anchetelor din 2013 și 2015 privind tranziția de la școală la muncă. Seria de publicații Work4Youth Nr. 38. Biroul Internațional al Muncii. Geneva, Iulie 2016. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_536294.pdf

⁴⁹ Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. Biroul Național de Statistică.

<http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6086&parent=0>

⁵⁰ Tranziția de la școală la muncă. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2015.

http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Cercetarea_TSM/Sinteza_TSM_2015.pdf

⁵¹ Ibidem, p.15

⁵² Tinerii pe piața muncii din Republica Moldova: competențe și aspirații. Observatorul de Competențe axat pe Tineri. Proiect finanțat de Guvernul Turciei, implementat de Programul PNUD; Chișinău, 2017; p.7.

http://sindicat.md/wp-content/uploads/2017/11/Raport-tinerii_pe_piata_muncii.pdf

categorii de activitate pentru perioade lungi de timp, trecând de la un loc de muncă la altul. Totodată, această fluiditate pe piața muncii generează costuri economice și sociale în dezavantaj pentru creșterea productivității muncii.

În ceea ce privește **ocuparea tinerilor de 15-24 ani**, în anul 2017 rata de ocupare a constituit doar 17,2%, pe când la cei de **25-29 ani** și **30-34 ani** indicatorul a înregistrat valori de 2-3 ori mai înalte (respectiv, 41,8% și 47,9%), fiind practic mai mare decât media pe total țară (40,5% pentru populația de 15 ani și peste). În mediu, rata de ocupare în rândul tinerilor (**15-34 ani**) este de 33,6%, menționându-se practic la nivelul anilor precedenți. Trei din zece tineri (31,5%) au locuri de muncă informale, iar în rândul tinerilor salariați 7,0% lucrează fără contracte individuale de muncă (munca nedeclarată)⁵³.

Printre persoanele tinere (**15-34 ani**) ocupate, mai mult de două treimi (71,3%) lucrează în calitate de salariat, iar 4,6% din aceștia concomitent cu activitatea de muncă mai urmează și o instruire (formală) în cadrul sistemului național de învățământ⁵⁴.

Din perspectiva disparităților pe categorii de vârstă, analiza ratelor de ocupare a tinerilor (18-29 ani) (Tabelul 4, Ținta 1.3) cu cele a persoanelor cu vârsta 55-64 ani (Tabelul 4, Ținta 1.4) denotă un contrast de tendințe.

Astfel, dacă în trimestrul I, 2018 **rata de ocupare a persoanelor cu vârsta 55-64 ani** a atins nivelul de 43,7% (deja fiind în creștere cu 0,9 puncte procentuale față de obiectivul prognozat pentru 2018 de 42,8%), atunci **rata de ocupare a tinerilor (18-29 ani)** înregistrează o atenuare de 0,5 puncte procentuale (de la 28,8% la 29,3%).

Mai mult, raportul dintre ambele rate pentru primul trimestru al anului 2018 este de 1,5 și asta în condițiile în care populația tânără constituie a treia parte din populația stabilă a țării, iar persoanele cu vârsta de 55-64 ani - doar a cincea⁵⁵ (în 2016 numărul mediu a fost de 644 414,5 persoane).

Fenomenul NEET

NEET- „Not in Education, Employment or Training”, este calculat în funcție de numărul tinerilor din categoria de vârstă cuprinsă între 15 și 24 de ani care nu urmează nicio formă de învățământ și nici nu au un loc de muncă. Potrivit SNOFM 2017-2021 „Moldova înregistrează o rată înaltă a tinerilor inactivi care nu urmează nici un program de educație, de formare și nici nu au un loc de muncă (NEETs), în 2015 nivelul acesteia fiind de 30,8%. Femeile tinere reprezintă cea mai mare parte din această categorie, ele invocând obligațiile de familie drept cauza majoră pentru care sunt deconectate de la piața muncii. Acestea din urmă constituie un potențial uman nevalorificat și eșuat în cazul în care nu vor beneficia de politici și măsuri de reintegrare în muncă.”⁵⁶

⁵³ Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. Biroul Național de Statistică.
<http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6086&parent=0>

⁵⁴ Ibidem

⁵⁵ Numărul mediu al populației stabile pe principalele grupe de vârstă pe ani, grupe de vârstă, medii și sexe, 2016. Biroul Național de Statistică.

http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice_POP010/POP011200.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

⁵⁶ Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017 – 2021, nr. 1473 din 30.12.2016; În: Monitorul Oficial al RM nr.109-118 din 07.04.2017. p.13,
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369765>

Numărul celor care sunt inactivi sau șomeri și nu sunt cuprinși în procesul de învățământ sau de instruire este în creștere accelerată în rândul populației tinere (15-29 ani). Aceasta reprezintă un factor îngrijorător pentru piața muncii.

Dacă analizăm în retrospectivă, constatăm că în 2016 numărul acestui grup constituia 328,9 mii tineri, sau 56,8% din numărul total de tineri inactivi⁵⁷, fiind un indicator mult peste media europeană (17,9%), ceea ce denotă gradul ridicat de vulnerabilitate și excluziune socială a tinerilor⁵⁸. Astfel, din rândul acestora, 20,2 mii erau șomeri, majoritatea bărbați (61,9%), iar 83,3 mii nu doreau să lucreze deoarece îngrijeau de familie, majoritatea femei (98,7%).

În 2017 aproape o treime din populația tânără de 15-29 ani (29,3%) nu era cuprinsă nici în procesul de educație, nici în ocupare. Valoarea acestui indicator la femei este mai înaltă ca la bărbați (respectiv, 35,4% pentru femei și 23,1% pentru bărbați)⁵⁹.

În trimestrul I 2018, ponderea tinerilor NEET a constituit 29,4% din numărul total de tineri cu vârsta de 15-29 ani, cu excepția persoanelor plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru⁶⁰.

Analizată din perspectiva țintelor SNOFM 2017-2021, constatăm că acest indicator a înregistrat o degradare, tendința menționându-se și pentru anul 2018. Astfel, la finele anului 2017 ponderea tinerilor NEET a scăzut cu 0,1 puncte procentuale (față de ținta preconizată de 29,2%), iar pentru trimestrul I, 2018 - cu 0,6 puncte procentuale (**Tabelul 4, Ținta 6**).

Diseminarea datelor denotă că, chiar dacă la bărbații tineri acest indicator a scăzut cu 0,4 puncte procentuale (23,1%) (**Tabelul 4, Ținta 6.1**), atunci regresul de 0,4 puncte procentuale (35,4%) a fost înregistrat în rândul femeilor tinere (**Tabelul 4, Ținta 6.2**), precum și în mediul urban, de asemenea cu aceeași rată (**Tabelul 4, Ținta 6.3**). În mediul rural situația a fost neschimbătoare.

Per ansamblu, apariția fenomenului NEET indică anumite dificultăți în tranziția de la sistemul de educație la piața muncii și reprezintă una dintre categoriile cărora ar trebui să li se acorde o atenție deosebită în perioada marcată de această tranziție.

⁵⁷ BNS. Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în anul 2016. Comunicat de presă din 03.04.2017. <http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=5585>

⁵⁸ Buciuceanu-Vrabie M., Pahomi I. Barometrul Demografic. Situația tinerilor în Republica Moldova: de la deziderate la oportunități. 2015, www.unpfa.md

⁵⁹ Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în anul 2017. Biroul Național de Statistică. <http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=5957>

⁶⁰ Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în trimestrul I 2018. Biroul Național de Statistică. <http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=6021>

DEFINIREA CAUZELOR STRUCTURALE

Evidențierea și soluționarea problemelor în domeniul ocupării forței de muncă tinere sunt actualmente sarcini stringente pentru Republica Moldova.

Astfel, prin analiza comparativă a datelor statistice au fost identificate acele sectoare de participare a tinerilor pe piața muncii, care generează caducitate procesului propriu-zis de implementare al SNOFM 2017-2021. Se impune diseminarea acestor date prin prisma țintelor SNOFM 2017-2021 prognozate și cele *de facto*, ce ar permite stabilirea cauzelor acestor disparități structurale.

În acest sens s-a recurs la o analiză calitativă și chestionare pe focus grupuri (FG), care a permis identificarea acestor disparități structurale.

Analiza calitativă (chestionarea)

DESIGNUL MICROCERCETĂRII:

Scopul analizei: Scopul anchetei efectuate în perioada iunie - septembrie, 2018 este de a evalua SNOFM 2017-2021 din perspectiva tinerilor, din momentul implementării până în prezent, și de a determina principalele problemele și provocări ale acestei *Strategii* asupra segmentului de tineret pe piața muncii. Rezultatul acestui studiu ne va oferi posibilitatea de a cunoaște aceste disparități structurale și de a veni cu recomandări de ajustare a indicatorilor (țintelor) *Strategiei*, care va permite anticiparea riscurilor și lacunelor de implementare.

- Eșantionarea

Cercetarea a fost efectuată pe un eșantion de 58 de studenți din instituțiile universitare din Moldova, anul I (11 studenți), anul II (10 studenți), anul III (10 studenți), masterat (27 studenți, inclusiv 4 cu grad științific) cu vârste cuprinse între 19 și 27 ani.

- Metodologia

Primul chestionar este conceput pentru a stabili nivelul cognitiv al tinerilor vizavi de *Strategie*, cuprinzând răspunsuri dihotomice, DA sau NU, precum și aprecierea lor față de prioritățile *Strategiei* ce vizează populația tânără pe piața muncii și dacă aceste priorități corespund așteptărilor și necesităților actuale ale celor intervievați.

Al doilea chestionar cuprinde date generale: cu caracter personal și de educație, informații relevante pentru fiecare categorie de respondent (**Vezi ANEXA**).

Interpretarea rezultatelor:

Așa cum s-a menționat, această *Strategie* prezintă o abordare integrată a politicilor relevante atât din perspectiva dezvoltării cererii, cât și din perspectiva gestiunii eficiente a ofertei pe piața muncii. Unul din obiectivele majore ale SNOFM 2017-2021 este incluziunea pe piața muncii a populației tinere, având ca obiectiv creșterea nivelului de ocupare formală a lor.

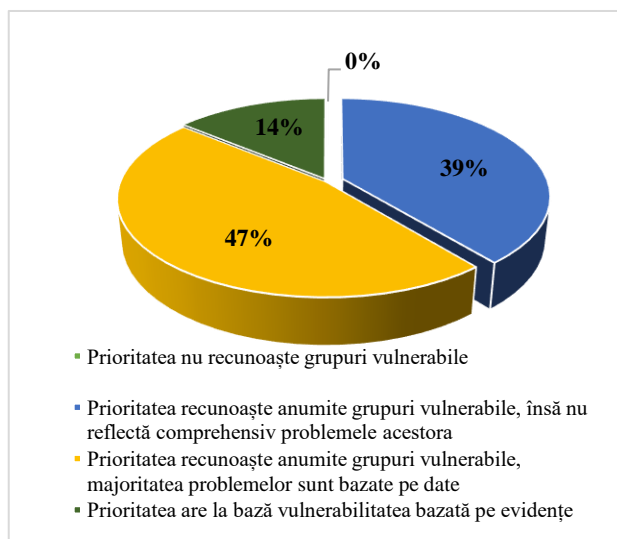
- Totuși constatăm, că doar **75%** din respondenți ***cunosc în măsură medie*** despre existența și implementarea acestei *Strategii*, iar fiecare al patrulea - ***cunoaște în slabă măsură sau deloc***. Este regretabil că nici un student interviuat ***nu cunoaște în mare măsură*** despre SNOFM 2017-2021.
- Din totalul celor intervievați, **50%** consideră că direcțiile de acțiune adresate tinerilor din *Strategie* ***corespund necesităților*** actuale privind piața muncii, ***dar sunt necesare mai multe direcții de acțiuni***. Restul **50%** consideră că cadrul strategic ***nu reflectă necesitățile*** tinerilor pe piața muncii.

- Cei mai mulți respondenți (**59%**) consideră că, tinerii din domeniul pieții muncii au fost implicați **în slabă măsură** în procesul de implementare SNOFM 2017-2021.

Fiecare al treilea a opinat că **nu a fost nici o implicare** din partea tinerilor în acest proces și doar 11% consideră că implicarea tinerilor a fost **în măsură medie**.

- În unanimitate, toți cei intervievați au răspuns că prioritățile tinerilor din cadrul SNOFM 2017-2021 sunt bazate **doar pe anumite date dezagregate**.

- La întrebarea dacă prioritățile SNOFM 2017-2021 identifică / analizează categoriile sociale vulnerabile de tineri în domeniul ocupării, rezultatele sunt redată în figura alăturată. Practic fiecare al cincilea respondent consideră că, prioritățile Strategiei **sunt bazate pe date și recunoaște anumite grupuri vulnerabile de tineret**, pe când fiecare al patrulea opinează că **prioritățile sunt superficiale și nu reflectă în esență** problemele grupurilor vulnerabile. Și doar 14% sunt de părerea că aceste priorități au fost formate **în baza evidențelor**.

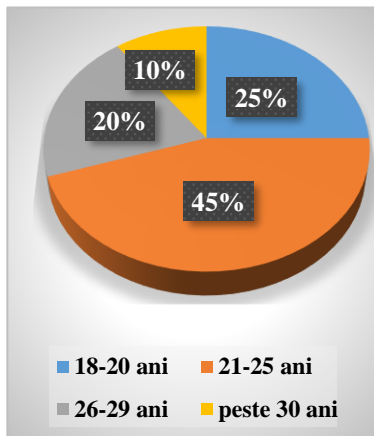
- Pentru **80%** din respondenți, intervențiile de politici asupra tinerilor pe piața muncii sunt **cu impact avansat** și restul **20%** consideră că ele sunt orientate **spre eliminarea barierelor** structurale cu care se confruntă tinerii/grupuri vulnerabile pe piața muncii;
- La întrebarea care pot fi consecințele pe termen scurt și mediu din perspectiva SNOFM, opiniile și comentariile respondenților au fost reflectate în tabelul de mai jos, fiind structurate și ierarhizate după gradul criticabil.

Opiniile respondenților, de la depreciativ la ascendent	Ponderea răspunsurilor
Impact asupra dezvoltării economice	45%
Creșterea sărăciei, reducerea nivelului de viață	40%
Reducerea numărului de angajați potențiali în câmpul muncii	33%
Intensificarea fenomenului de „exod de creier”	25%
Nedorința tineretului de a rămâne în continuare în Republica Moldova	18%
Sporirea incluziunii tineretului pe piața muncii	15%
Reducerea fenomenului NEET prin stimularea tinerilor de a participa economic activ în dezvoltarea societății	20%
Reducerea migrației în rândul populației tinere	25%
Reducerea șomajului în rândul populației tinere	31%
Creșterea numărului migrantilor moldoveni reîntorși în țară din străinătate	50%
Crearea de noi locuri de muncă	70%

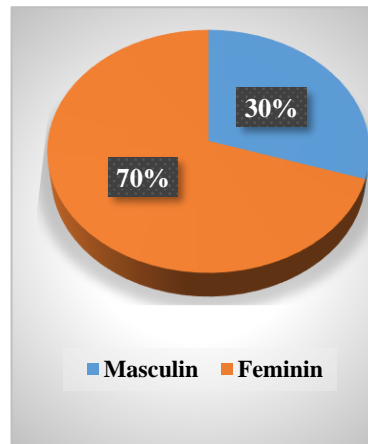
Creșterea numărului tinerilor, doritori de a participa la programe de stagii	74%
Majorarea salariilor pentru tineri debutanți pe piața muncii (<i>cei fără experiență de muncă</i>)	100%

- Doar 15% din cei intervievați consideră că *este necesară elaborarea sau regândirea unor noi politici* în domeniul ocupării forței de muncă din perspectiva tinerilor.
Majoritatea (80%) sunt de părerea că politicile în domeniul ocupării forței de muncă *nu necesită o regândire*, ci mai degrabă trebuie de pus accent pe calitatea implementării lor și asigurării unui dialog mult mai productiv între factorii de decizie și beneficiarii acestor politici.
Și doar 5% n-au putut da un răspuns la întrebarea dată.
- Reieșind din faptul că respondenții sunt studenți, iar o parte din ei sunt implicați în câmpul muncii (formal și informal), aceștia se confruntă nemijlocit cu calitatea/disfuncționalitatea politicilor ocupaționale. Astfel au fost înaintate următoarele propuneri:
 - este foarte importantă implicația tinerilor (chestionare, interviuri, sondaje de opinii, implicarea societății civile, sindicate studentești etc.) în elaborarea politicilor;
 - asigurarea de către stat a obținerii mai multor specialități la diferite facultăți (sau asigurarea reprofilării de specialitate);
 - măsuri pentru stimularea spiritului antreprenorial la tineri;
 - stimularea muncii la domiciliu și cu locuri de muncă în care programul de lucru este flexibil. În cazul femeilor tinere, ar fi un beneficiu foarte apreciat, deoarece ele ar avea posibilitatea să își îngrijească copiii;
 - măsuri de stimulare a angajatorilor care angajează tinerii (de exemplu, facilități fiscale);
 - orientare și consiliere profesională în ceea ce privește necesitățile imperative din sectorul privat și cel public (de exemplu, pe piața muncii există deficit de cadre într-un domeniu al sănătății, respectiv curriculumul universitar să fie orientat la acoperirea acestor lacune);
 - organizarea mai frecventă a bursei locurilor de muncă în funcție de anumite specializări;
 - în ceea ce privește tinerele femei, care au copii în îngrijire, este necesar de a crea unele instituții de îngrijire a copiilor, chiar la locul de muncă (de exemplu, creșe în interiorul instituției/companiei angajatoare);
 - servicii de consultanță juridică gratuită în resurse umane.

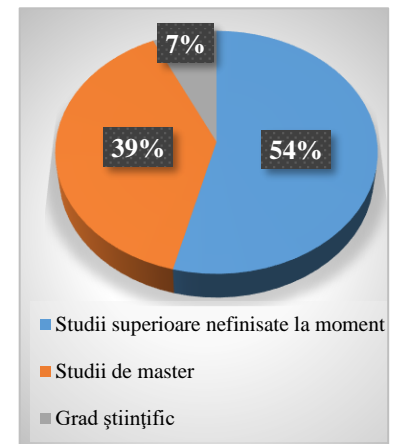
• Vârsta intervievaților

• Sexul

• Studiile

Analiza SWOT

Una din modalități de definire și identificare a cauzelor fundamentale este utilizarea analizei SWOT. Aceasta este un instrument care ajută la evaluarea și prezentarea sintetică a celor mai importante aspecte care afectează domeniul ocupării forței de muncă a populației tinere, scopul final al acestei evaluări fiind atât formularea obiectivelor strategice, cât și stabilirea direcțiilor de acțiune pentru a atinge obiectivele stabilite.

Ea poate fi folosită pentru stabilirea cauzelor fundamentale, a disparităților, oferind ipoteze și căi de soluționare.

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> Creșterea ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă 15-64 de ani la nivel național Tendința recentă de ameliorare a ratei ocupării pentru tineri de grupa de vârstă 18-29 ani Creșterea ocupării temporare pentru grupa de vârstă 15-24 de ani Tendință continuă de scădere a ponderii șomerilor tineri de lungă durată Îmbunătățirea structurii ocupaționale și creșterea productivității. Îmbunătățirea statutului ocupațional prin reducerea ponderii populației ocupate în agricultură Creșterea numărului de tineri implicați în consiliile locale ale tinerilor și în organizațiile neguvernamentale Tineri încadrați în activități economice ca urmare a implementării programelor naționale O bună capacitate de absorbție a fondurilor internaționale pentru implementarea politicilor de tineret 	<ul style="list-style-type: none"> Rata de ocupare 15-64 ani scăzută - 37,7% în trim. I 2018, față de ținta de 41,6% Rata de ocupare a tinerilor (18-29 ani) în puțină descreștere - 28,8% în trim. I 2018, față de ținta 29,3%, cu toate că pentru anul 2017 a fost o creștere cu 1,7% Discrepanță la rata de ocupare pe categorii de vârstă, unde persoanele cu vârsta 55-64 ani au o pondere mult mai mare în comparație cu tinerii Nivel relativ ridicat de abandon școlar/părăsire timpurie a școlii și a ratei NEET - 29,4% pentru trim. I, 2018, față de ținta de 28,8% Tranziție greoaie a tinerilor de la școala la viața activă Rată mare de participare a tineretului în agricultură, mai ales în gospodăriile familiale Ritm înalt de distrugere a locurilor de muncă și locuri de muncă nou create în activități care nu mai sunt eficiente sau solicitate pe piața muncii Integrarea dificilă pe piața muncii pentru anumite grupuri vulnerabile, în particular femeii tinere cu copii Acoperire și nivel inadecvat al indemnizației de șomaj, de îngrijire a copiilor și al salariilor mici

<ul style="list-style-type: none">• Existența unui sector neguvernamental dezvoltat în domeniul tineretului.	<ul style="list-style-type: none">• Neconcordanțe între calificările și competențele forței de muncă și cele solicitate de angajatori generate de o ofertă educațională, care nu se orientează la cerințele pieții muncii• Activitate economică puternic neomogenă la nivel regional, ceea ce induce disparități în privința ocupării și șomajului• Tendința de îmbătrânire a populației generată de un spor natural negativ și de migrația externă masivă a persoanelor tinere în vârstă de muncă
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
<ul style="list-style-type: none">• Reforma coordonată a politicilor economice, educaționale, de ocupare și asistență socială• Perfecționarea cadrului normativ în domeniul tineretului și racordarea lui la standardele europene în domeniu• Perfecționarea programelor sociale orientate spre susținerea tinerelor familii• Modernizarea funcționării pieței muncii prin îmbunătățirea cadrului legislativ de reglementare a acesteia• Reducerea fiscalității pentru angajatori concomitent cu acordarea de stimulente financiare pentru promovarea ocupării tinerilor• Identificarea și stimularea sectoarelor economice cu competitivitate crescută• Accesarea fondurilor internaționale pentru implementarea politicilor/programelor de/ pentru tineret• Crearea de condiții favorabile pentru angajarea tinerilor în câmpul muncii și inițierea activităților de antreprenariat;• Finanțarea măsurilor active și crearea de locuri de muncă prin alocări adiționale din fonduri structurale și de investiții din PARE 1+1 și PNAET• Întărirea dialogului social la toate nivelurile• Sporirea numărului centrelor de resurse pentru tineri, consolidarea continuă a serviciilor și infrastructurii acestora• Formularea politicilor publice având la bază cercetarea științifică	<ul style="list-style-type: none">• Schimbările sociale și economice frecvente• Menținerea finanțării măsurilor active destinate ocupării la un nivel insuficient• Capacitate instituțională și administrativă redusă a AOFM în ceea ce privește ocuparea tinerilor• Creșterea ratei migrației în rândul tinerilor• Capacitățile reduse de accesare și gestionare a fondurilor publice pentru domeniul tineretului• Rata de absorbție redusă a fondurilor structurale și de investiții din programul PNAET destinat tinerilor• Creșterea ratei de sărăcie în muncă în rândul tinerilor• Accentuarea migrației externe a tinerilor în scop de muncă• Insuficientă dezvoltare a facilităților de îngrijire de calitate pentru mamele tinere cu copii• Adâncirea discrepanțelor urban-rural• Deficitul de cooperare între organizațiile de tineret și autoritățile publice locale• Evoluțiile demografice, modificările structurale și de volum ale resurselor de muncă nefavorabile atingerii obiectivelor strategice

Așadar, printre cauzele care generează disparități legate de tineri se numără:

- SNOFM și Planul de acțiuni al ei este puțin cunoscută în rândul tinerilor
- Atractivitatea scăzută a locurilor de muncă pentru tineri din cauza remunerării joase
- Rata de ocupare a tinerilor scade pe fundalul descurajării și emigrării de la sat la oraș, inclusiv peste hotarele țării
- Pregătirea insuficientă a tinerilor specialiști pentru a corespunde necesităților pieței muncii
- Procesul de orientare și susținere a tinerilor pe piața muncii este neeficient
- Eficiența modestă a instrumentelor de înrolare și incluziune a tinerilor întorși de peste hotare
- Lipsa unor instrumente financiar-fiscale, care ar susține angajatorii să angajeze tinerii specialiști

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Din momentul implementării SNOFM 2017-2021 până în prezent situația de pe piața muncii din Republica Moldova continue să ateste o diminuare a indicatorilor ocupaționali, în pofida unei stabilizări economice, fapt ce poate avea consecințe negative pe termen lung asupra sistemului economic și de securitate socială.

Cea mai dificilă situație rămâne pentru populația tânără de vârstă 15-24 ani, unde se atestă o creștere a numărului de lucrători familiari neremunerați și de lucrători pe cont propriu, inclusiv o creștere a acestora în mediul rural față de cel urban. În general, tinerii se confruntă cu mai multe probleme legate de numărul de locuri de muncă cu productivitate joasă și nivel de salarizare redus, dificultățile tranziției de la școală la viața adultă și inserarea pe piața muncii, prin decalajele de oportunități pentru tineri din mediul rural versus mediu urban. De aceea, ponderea tinerilor salariați de vârstă 15-24 ani se reduce anual cu cca.10-13%, fapt explicat prin creșterea migrației lor în afara țării. Printre țările prioritare de destinație se numără Rusia, urmată de Germania, SUA, Ucraina, Israel și finisându-se cu România, Italia, Bulgaria.

Incontestabil, fenomenul migrației de muncă afectează tot mai mult generațiile tinere, fapt ce generează costuri și riscuri social-economice enorme pentru Republica Moldova. Dacă în anii precedenți ponderea populației tinere era mai mare în mediul urban, atunci din anul 2018 se atestă o schimbare de situație, în creștere cu cca.11%. Lipsa oportunităților de angajare, precum și atractivitatea scăzută a locurilor de muncă disponibile din localitățile rurale, impune populația tânără economic activă din mediul rural să aleagă între două oportunități: fie acceptă o muncă care aduce un venit modest, realizată în condiții nefavorabile de muncă și sub riscul sporit al îmbolnăvirii, fie emigrează în mediul urban sau în afara țării pentru a găsi un loc de muncă mai atractiv și mai bine plătit.

Dinamica negativă de pe piața muncii continue să afecteze calitatea potențialului uman care, nu corespunde cu cerințele actuale ale pieței muncii, iar activitățile de formare profesională a tinerilor de diferite niveluri, precum și a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă nu este valorificată eficient prin politici pro-active. Ca consecință, populația tânără ocupată cât și cea șomeră devine necompetitivă.

De asemenea, pentru perioada analizată se atestă o implicație tot mai mare a tinerilor în domeniul antreprenorial, fiind beneficiari de proiecte îndreptate la susținerea spiritului de afaceri și start-up-uri. Ca efect, fenomenul ocupării informale în rândul tinerilor s-a redus în mediu cu 12-13%.

Chiar dacă, serviciile publice de ocupare a forței de muncă depun eforturi pentru a asigura nivelul de creștere a ocupării pe piața muncii persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, inclusiv persoanelor tinere defavorizate, politicile ocupaționale rămân în continuare nevalorificate și neatractive pentru populația tânără. Aceste tendințe își găsesc reflecție în dinamica negativă a fenomenului NEET, în special în rândul femeilor tinere și în mediul urban.

În același context, populația tânără este puțin familiarizată cu politicile statului privind ocuparea tineretului pe piața muncii (fiecare al patrulea tânăr cunoaște în slabă măsură sau chiar deloc despre existența și implementarea SNOFM), respectiv o jumătate din aceștia consideră că cadrul strategic nu reflectă necesitățile tinerilor pe piața muncii. Fiecare tânăr optează pentru majorarea salariilor tinerilor debutanți pe piața muncii, care va genera, la rândul ei, crearea de noi locuri de muncă și o implicare mai activă a

tinerilor la programe de stagii. La polul opus, consecințele implementării unor politici ineficiente privind incluziunea populației tinere pe piața muncii vor avea impact asupra dezvoltării economice, respectiv va impulsiona și mai tare migrația tinerilor peste hotare.

În acest sens, pentru a ajusta planul de acțiuni al SNOFM 2017-2021 din momentul implementării ei până în prezent, în baza cauzelor identificate, și de a îmbunătăți gradul de aplicare a priorităților ce vizează populația tânără în Strategie, sunt înaintate următoarele recomandări:

- Promovarea politicilor economice capabile să creeze locuri de muncă competitive și atractive, fapt ce ar contribui la sporirea nivelului de ocupare, eradicarea șomajului, în special în rândurile tinerilor și din mediul rural;
- Revizuirea cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real în funcție de dinamica indicelui prețurilor de consum și creșterea productivității muncii;
- Aplicarea activă a formelor flexibile de ocupare, în special pentru femeile tinere de pe piața muncii:
 - Prin promovarea Acțiunii:
 - ✓ Finanțarea afacerilor create și gestionate de femei în cadrul programului-pilot „Femei în afaceri”
- Implementarea măsurilor de integrare pro-activă pe piața muncii adresate persoanelor tinere cu dizabilități, inclusiv și celor revenite din detenție;
- Eficientizarea unei serii de măsuri de politici focusate pe integrarea migranților tineri reîntorși pe piața muncii;
- Asigurarea unor măsuri durabile de sporire a veniturilor populației tinere în special din mediul rural, prin diversificarea domeniilor de activitate în comunitățile rurale:
 - Prin dezvoltarea Acțiunilor:
 - ✓ Susținerea cadrelor didactice tinere, absolvenților instituțiilor de învățământ superior și postsecundar pedagogic încadrați de instituțiile de învățământ prin repartizare de către Ministerul Educației;
 - ✓ Acordarea facilităților tinerilor specialiști cu studii medicale și farmaceutice plasați în câmpul muncii în mediul rural
- Implementarea activă de susținere a antreprenoriatului mic și mijlociu în rândurile tinerilor, prin accesul la refinanțare și creditare.
 - Prin dezvoltarea Acțiunii:
 - ✓ Implementarea noului program adoptat de suport pentru tineri întreprinzători „Moldova Start-up”.
- Dezvoltarea capacităților instituțiilor ce gestionează domeniul ocupării pieței muncii atât la nivel național, cât și local prin instituirea și asigurarea funcționării metodelor și practicilor inovative de gestiune ocupațională:
 - Acțiuni:
 - ✓ Reorganizarea Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și a structurilor teritoriale
 - ✓ Revizuirea și modificarea cadrului legislativ privind funcționarea agențiilor private de ocupare
 - ✓ Consolidarea și promovarea atribuțiilor Inspectoratului de Stat al Muncii

- Acordarea serviciilor de intermediere a muncii, serviciilor de preconcediere, informare și consiliere profesională, organizarea târgurilor locurilor de muncă:
Prin dezvoltarea Acțiuni:
 - ✓ Prestarea serviciilor de formare profesională a șomerilor și susținerea acestora la încadrarea în câmpul muncii după absolvire
 - ✓ Acordarea serviciilor de stimulare a mobilității forței de muncă
 - ✓ Susținerea organizării târgului locurilor de muncă pentru tineret
- Susținerea și promovarea unui sistem eficient de educație și pregătire profesională în scopul menținerii și dezvoltării capitalului tânăr existent. Ajustarea conținutului programelor de studii și formare profesională în conformitate cu cerințele mediului de afaceri și ale pieței muncii:
Prin dezvoltarea Acțiuni:
 - ✓ Revizuirea modului de planificare a pregătirii cadrelor de specialitate pe meserii, specialități și domenii generale de studii, în instituțiile de învățământ profesional tehnic și superior pentru anul de studii 2018-2019, 2019-2020 și 2020-2021
- Implementarea și funcționarea observatorului pieței muncii:
Prin dezvoltarea Acțiuni:
 - ✓ Monitorizarea procesului de angajare în câmpul muncii a absolvenților;
 - ✓ Realizarea cercetărilor pe piața forței de muncă privind evaluarea competențelor cognitive, socio-emoționale și barierele de angajare;
 - ✓ Identificarea, colectarea și prelucrarea categoriilor de date lipsă pentru elaborarea, monitorizarea și evaluarea politicilor de ocupare;
 - ✓ Îmbunătățirea instrumentelor de evaluare a impactului serviciilor prestate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
- Implementarea complexă și dimensională a procedurii de informare și consiliere profesională în cadrul proiectului „Suport în implementarea Strategiei naționale de ocupare a forței de muncă 2017-2021, cu accentul pe tineret”

ANEXĂ

CHESTIONARUL

1. **În ce măsură cunoașteți despre SNOFM 2017-2021? Bifați răspunsul Dvs.**
 - în mare măsură;
 - în măsură medie;
 - în slabă măsură;
 - deloc;
 - NȘ
2. **Considerați că direcțiile de acțiune adresate tinerilor din SNOFM 2017-2021 corespund necesităților actuale privind piața muncii din R. Moldova?**
 - Da, corespund totalmente
 - Corespund, dar sunt necesare mai multe direcții de acțiuni
 - Nu, cadrul strategie nu reflectă necesitățile tinerilor pe piața muncii
 - NȘ
3. **În ce măsură considerați că au fost implicați tinerii din domeniul pieții muncii în procesul de implementare a SNOFM 2017-2021?**
 - în mare măsură;
 - în măsură medie;
 - în slabă măsură;
 - deloc;
 - NȘ
4. **Considerați că prioritățile tinerilor din cadrul SNOFM 2017-2021 sunt suficient de bine bazate pe date dezagregate?**
 - Prioritatea nu se bazează pe date dezagregate;
 - Prioritatea include sporadic date dezagregate;
 - Prioritatea include anumite date dezagregate;
 - Prioritatea se bazează date dezagregate
5. **Cum credeți prioritățile a SNOFM 2017-2021 identifică/analizează categoriile sociale vulnerabile de tineri, în domeniul ocupării?**
 - Prioritatea nu recunoaște grupuri vulnerabile;
 - Prioritatea recunoaște anumite grupuri vulnerabile, însă nu reflectă comprehensiv problemele acestora;
 - Prioritatea recunoaște anumite grupuri vulnerabile, majoritatea problemelor sunt bazate pe date;
 - Prioritatea are la bază vulnerabilitatea bazată pe evidențe;
6. **Considerați că prioritățile de acțiune a SNOFM 2017-2021 adresate tinerilor sunt analizate suficient?**
 - Analiza factorilor cauzali nu este profundă;
 - Analiza factorilor cauzali identifică doar cauze primare;
 - Analiza factorilor cauzali identifică și cauze secundare, inclusiv sărăcia și comportamentul altor grupe față de anumite grupuri vulnerabile;
 - Analiza factorilor cauzali identifică unele cauze structurale, inclusiv atitudinea decidenților, lipsa de voință politică de adopta anumite modificări legislative ce elimină barierele pe piața muncii pentru anumite grupuri vulnerabile;
7. **Impactul intervențiilor de politici asupra tinerilor pe piața muncii sunt:**
 - Intervenții de politici generale și agregate;
 - Intervenții de politici cu impact limitat;
 - Intervenții de politici cu impact avansat;
 - Intervenții de politici orientate spre eliminarea barierelor structurale cu care se confruntă tinerii/grupuri vulnerabile pe piața muncii;
8. **Care pot fi consecințele pe termen scurt și mediu din perspectiva SNOFM pentru tineri ? Enumerați:**

9. **Considerați că este necesară elaborarea/regândirea unor noi politici în domeniul ocupării forței de muncă din perspectiva tinerilor?**
 - Da
 - Nu
 - NȘ
10. **Care sunt recomandările/comentariile Dvs., în vederea îmbunătățirii politicilor ocupaționale din perspectiva tinerilor? Enumerați**

INFORMAȚII GENERALE SOCIO-DEMOGRAFICE

11. Vârsta:

- 16-20 de ani;
- 21-25 de ani;
- 26-29 ani;
- peste 30 de ani.

12. Sexul:

- Masculin;
- Feminin.

13. Studiile:

1. studii medii;
2. studii superioare;
3. studii de master;
3. grad științific de doctor în științe;
4. altele

REFERINȚE

1. Antreprenoriatul social este o formă a antreprenoriatului în care „întreprinderea socială” înființată este orientată spre rezolvarea unor probleme de natură socială și pune pe primul plan reinvestirea profitului. Esența antreprenoriatului social constă în urmărirea îmbunătățirii condițiilor de viață și oferirea de oportunități pentru persoanele dezavantajate sau care fac parte din categorii vulnerabile. (Citat din sursa: <http://success-romania.ro/economie-sociala/antreprenoriat-social.htm>). De asemenea, a se vedea: <https://ecorazeni.files.wordpress.com/2015/10/studiu-antreprenoriat-social-eef-1.pdf>
2. Biroul Național de Statistică. Anexe: Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. http://www.statistica.md/public/files/ComPresa/sociala/2018/Anexe_tinerii_RM_2017.xls
3. Biroul Național de Statistică. Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în anul 2016. Comunicat de presă din 03.04.2017. <http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=5585>
4. Biroul Național de Statistică. Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în anul 2017, <http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=5957>
5. Biroul Național de Statistică. Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în trimestrul I 2018, <http://www.statistica.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=6021>
6. Biroul Național de Statistică. Numărul mediu al populației stabile pe principalele grupe de vârstă pe ani, grupe de vârstă, medii și sexe, 2016. http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POP010/POP011200.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9
7. Biroul Național de Statistică. Populația de 15 ani și peste pe grupe de vârstă, relația cu piața forței de muncă, ani, sexe și medii. 2017. http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN010/MUN010300.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9
8. Biroul Național de Statistică. Populația ocupată după statutul profesional, nivelul de instruire, pe grupe de vârstă, sexe și medii, 2000-2017. http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN020/MUN020100.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9
9. Biroul Național de Statistică. Populația ocupată pe grupe de vârstă, după tipul unității de producție, locului de muncă, sexe și medii, 2003-2017. http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN040/MUN040100.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9
10. Biroul Național de Statistică. Populația ocupată pe statut profesional, grupe de vârstă, nivel de instruire, ani, sexe și medii. 2017.

http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN020/MUN020100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9

11. Biroul Național de Statistică. Rata de activitate, ocupare și șomaj pe rate, sexe, medii, ani și trimestre.
http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN010/MUN010200.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9
12. Buciuceanu-Vrabie M., Pahomi I. Barometrul Demografic. Situația tinerilor în Republica Moldova: de la deziderate la oportunități. 2015, www.unpfa.md
13. Emigranți pe ani, țara de destinație, șexse și grupe de vârstă. Biroul Național de Statistică.
http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice_POP070/POP070400.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
14. European Immigrants to Canada, <http://canadaimmigrants.com/european-immigrants-to-canada/>
15. Ganta Vladimir. Shamchiyeva, Leyla. Tranziția tinerelor și tinerilor spre piața muncii în Republica Moldova. Rezultatele anchetelor din 2013 și 2015 privind tranziția de la școală la muncă. Seria de publicații Work4Youth Nr. 38. Biroul Internațional al Muncii. Geneva, Iulie 2016.
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_536294.pdf
16. Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017 - 2021, nr. 1473 din 30.12.2016; În: Monitorul Oficial al RM nr.109-118 din 07.04.2017.
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369765>
17. Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, nr. 1006 din 10.12.2014; În: Monitorul Oficial al RM nr.400-403 din 31.12.2014.
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356215>
18. Integrarea Priorităților Tinerilor în Politicile Publice. Consiliul Național al Tineretului din Moldova. <http://cntm.md/ro/publication/integrarea-priorit%C4%83%C8%9Bilor-tinerilor-%C3%AEn-politicile-publice>
19. Istории de succes ale tinerilor antreprenori 2016. Program Rural de Reziliență Economico-Climatică Incluzivă (IFAD VI). Chișinău 2016.
https://www.cia.md/uploads/publicatii/ifad_succes_2016.pdf
20. Notă informativă privind conclucrarea cu tinerii înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de munca în anul 2018, 6 luni. ANOFM;
<http://www.anofm.md/files/elfinder/tineri%20plasati%206%20luni%202018.pdf>
21. ODIMM invită tinerii să aplice la Proiectul JOBS4Youth, <https://edufin.md/odimm-invita-tinerii-sa-aplice-la-proiectul-jobs4youth/>

22. ODIMM. Raport Anual 2017 privind implementarea programului de atragere a remitențelor în economie pentru anii 2010-2018 „Pare 1+1”.
<http://odimm.md//files/rapoarte/Raport%20PARE%202017.pdf>
23. OECD. Equity and Quality in Education - Supporting Disadvantaged Students and Schools, 2012. <https://www.oecd.org/education/school/50293148.pdf>.
24. Perspectiva tinerilor în Strategia de ocupare a forței de muncă 2017-2021. Consiliul Național al Tineretului din Moldova.
<https://www.cntm.md/ro/publication/perspectiva-tinerilor-%C3%AEn-strategia-de-ocupare-for%C8%9Bei-de-munc%C4%83-2017-2021>
25. Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET) a fost extins pentru anul 2017, <https://edufin.md/programul-national-de-abilitare-economica-a-tinerilor-pnaet-a-fost-extins-pentru-anul-2017/>
26. Programul PARE 1+1, <https://odimm.md/ro/component/content/article/70-programul-pare.html>
27. Proiectul Planului național de acțiuni pe anul 2018 pentru implementarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021, http://particip.gov.md/public/documente/140/anexe/ro_4964_PlanuldeActiuni2018.pdf
28. Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova în ianuarie - decembrie 2017; tabelul „Accesul la măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă”, rândul 2; p.5. ANOFM.
http://anofm.md/files/documents/Raport%20statistic%20privind%20masurile%20de%20ocupare%20si%20protectie_sociala%20ANOFM%20ianuarie%20-%20decembrie%202017%20final%20%281%29.doc
29. Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova în ianuarie - iunie 2018; tabelul „Accesul la măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă”, rândul 2; p.5. ANOFM.
<http://anofm.md/files/documents/ANOFM%20ianuarie%20-%20iunie%202018%20%20site%20.docx>
30. Raportul anual de activitate al Ministerului Economiei și Infrastructurii pentru anul 2017, p.48-49.
https://mei.gov.md/sites/default/files/raport_anual_de_activitate_al_ministerul_ui_economiei_si_infrastructurii_pentru_anul_2017.pdf
31. The youth employment crisis: A call for action. Resolution and conclusions of the 101st Session of the International Labour Conference, Geneva 2012; p.11.
32. Tinerii din nordul Moldovei accesează intensiv fonduri din PNAET.
<https://edufin.md/tinerii-din-nordul-moldovei-acceseaza-intensiv-fonduri-din-pnaet/>
33. Tinerii în Republica Moldova în anul 2017. Biroul Național de Statistică.
<http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6086>
34. Tinerii pe piața muncii din Republica Moldova: competențe și aspirații. Observatorul de Competențe axat pe Tineri. Proiect finanțat de Guvernul Turciei,

implementat de Programul PNUD; Chișinău, 2017; p.7. http://sindicat.md/wp-content/uploads/2017/11/Raport-tinerii_pe_piata_muncii.pdf

35. Tranziția de la școală la muncă. Biroul Național de Statistică. Chișinău, 2015. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Cercetarea_TSM/Sinteza_TSM_2015.pdf